

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

התיקון של ארץ ישראל דורש מאתנו לעבור ממחשבה על דאגת הקיום למחשבה על שינוי – הכח של הארץ הוא להעביר את עם ישראל ממצב של שרידה, בו שומרים על הקיום היהודי ולכל היותר מתאמצים שלא תהיה התדרדרות בקיום התורה והמצוות, לתודעה של שינוי והתעלות ביחס לעצמו וביחס לכל העולם.

[מתוך השיעור 'תקיפי ארץ ישראל']

בהר תשפ"ד

בהר ה'תשפ"ד

24 שבת הארץ

אבן עזרא
עבודת ה' בשבת ובשמיטה

26 הסיפור החסידי

ואת העורבים צויתי
רבינו הרמ"א

28 מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
הסברה ופניה לאומות העולם
ועידוד למשפחה בשמירת הריון

29 פְּאָזוֹר לְיִצְחָק

בְּשַׁעַת הַדְּחָק
רְזִי יִסְפָּר לָנוּ מֶה קָרָה לּוֹ אַחֲרֵי הַעֲדָרוֹת
שֶׁל חֲדָשִׁים מִבֵּית הַסֵּפֶר וְכִי יָכוֹל לַעֲזֹר
לָנוּ בְּשַׁעַת הַדְּחָק

04 רננו צדיקים

נקודה מעובדת
האש של רבי שמעון ורבי אלעזר

06 תקיפי ארץ ישראל

הנהגה שחותרת לשינוי
עיון חסידי-אקטואלי על המעבר
להנהגה ארץ ישראלית אמתית

14 שמחה יתרה

שיעור ברמב"ם היומי
גוונים של שמחה –
במועדים ובכל השנה

21 עוני ועושר

פרקי אבות – פרק ד משנה ט
להגיע מאמונה לדעת

22 גבורי כח

אהבת שלום
לדחוק את הקץ ולבנות את המלכות



העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעד



הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובכללם לקוראי עלון **נפלאות**. לפניכם גליון לשבת פרשת בהר, מלא בכל טוב כתמיד.

מה בגליון?

בחלקו הראשון של הגליון, **שני שיעורים**. האחד – **שיעור אקטואלי-תורני-מדעי** במאמר קצר של **אדמו"ר הזקן**. ומשנהו – שיעור **עיון-חסידי** בסוגית **שמחה בחג** במסגרת לימוד **הרמב"ם היומי**.

בשיעור הראשון – **תקיפי ארץ ישראל** – **שיעור לנשים** מליל שבת פרשת אמר בכפר חב"ד, לימד הרב **מאמר קצר ועמוק של אדמו"ר הזקן** העוסק בהבדל בין **"חסידי בכל" ל"תקיפי ארץ ישראל"**. העיון במאמר, הכולל **משל** מיוחד מעולם **הפיזיקה** המודרנית, הוליד **תובנות אקטואליות** וחשובות על המציאות היום בארץ הקדש ועל **המעבר** אותו אנו נדרשים לעבור בכדי להגיע **להנהגה ארץ-ישראלית תקיפה ונעימה**.

השיעור השני – **שמחה יתרה** – שיעור הרמב"ם היומי בחיק המשפחה, עוסק בסוגיית **השמחה בחג**. השבוע המבנים הפנימיים הנפלאים שבתוך הרמב"ם הם רק 'קול שני' – **בהערות השוליים** – ביחס למהלך הלמדני (המבוסס ביסודו על **שיחה-עיונית של הרבי**), המראה כיצד בתוך דברי הרמב"ם מצות **השמחה היסודית מתפשטת והולכת לכל הכיוונים**, משיאי **"שמחה יתירה"**, דרך גוונים שונים בזמני השמחה ועוד להפיכתה ל"**כלל גדול בתורה**" המלווה את **כל עבודת ה'**.

גם מקומו של **"ל"ג בעומר** לא נפקד מהגליון, הפותח ב**נקודה מעובדת** – **רננו צדיקים** – כפולה באורכה, מתוך התוועדות ל"ג בעומר תשפ"ב [שטרם פורסמה במלואה] העוסקת **באש המיוחדת של רבי שמעון ורבי אלעזר** בנו. ואם זה לא מספיק לכם, עברו לחדשה הטובה הבאה...

"עולו ואתכנשו להילולא דבר יוחאי"

בע"ה **במוצאי שבת** זו תתקיים **התוועדות לכבוד ל"ג בעומר** – יומא דהילולא דרשב"י. כפר חב"ד אולם הפנסאים בשעה 22:00. **פרטים נוספים בגב הגליון**.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת בחקתי הבעל"ט:

נ"ך יומי – ירמיהו פרק נב, יחזקאל פרקים א'ז; **משנה** – סוטה פרק ז.

רננו צדיקים

והעלאת מ"ן, והיא הַרְנָה ("רננו צדיקים") העולה מלמטה למעלה. כאשר הצדיק התחתון מתקשר לצדיק עליון, נעשית העלאה של הרבה ניצוצות קדושים, כל הנשמות עולות – כמו האש העולה מעלה בהדלקה של ל"ג בעומר – ומההעלאה הזו יש המשכה, "על ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות!"

חסד ואמונה

מזמור ל"ג כולו אומר חסד, השופע בעקבות העלאת מ"ן: "אִין הַמְלֶךְ נוֹשֵׁעַ בְּרַב חַיִל גְבוּר לֹא יִנְצֵל בְּרַב כֹּחַ. שֶׁקֶר הַסּוֹס לְתִשׁוּעָה וּבְרַב חַיִל לֹא יִמְלֹט [שלילת הגבורה, אין לסמוך ולייחל לגבורה, אלא]. אֲהָב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד ה' מְלֹאָה הָאָרֶץ... הִנֵּה עֵין ה' אֵל יִרְאִי לְמִינְחִים לְחֶסֶד... וְנִפְשָׁנוּ חִפְתָּה לָהּ" [ר"ת נחל, 'נחל תחתון' של העלאת מ"ן, הממשיך נחל עליון של 'נצר חסד לאלפים'] עֲזַרְנוּ וּמִגִּנְנוּ הוּא. יְהִי חֶסֶד ה' עֲלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחְלְנוּ לָךְ" – היחול הוא בקשה עמוקה, העלאת מ"ן.

כל זה מתאים לרבי שמעון, 'רבי שמח' (הרוצה שנשמח בהילולא שלו) הממשיך אהבה וחסד, כדבריו "אנן בחביבותא תליא מלתא!" רבי שמעון שייך לבינה, "זיהרא דאמא עילאה", היינו פנימיות הבינה הממתיקה את כל הדינים בשרשם. ורמז: **חביבות = חתך**, 'שם הפרנסה', סופי תבות "פותח את ידך" = "ומשביע [לכל חי רצון]". החביבות משפיעה פרנסה, הן בגשמיות

מנהג יפה לומר בל"ג בעומר מזמור ל"ג בתהלים "רִנְנוּ צְדִיקִים בְּה' לְיִשְׂרָאֵל תְּהִלָּה". זהו המזמור אותו אומרים ב'השתטחות' על קברי צדיקים, "רננו צדיקים", מתאים לל"ג בעומר בו עולים להילולא-רבה של רבי שמעון בר יוחאי בציון הקדוש במירון. המזמור פותח ברוב שירה וזמרה "הודו לה' בְּכַנּוֹר בְּנֶבֶל עֲשׂוּר וְזָמְרוּ לוֹ. שִׁירוּ לוֹ שִׁיר קִדְשׁ [שיר משיחי, כדברי חז"ל] הִיטִיבו נַגֵּן בְּתְרוּעָה" – כמו השמחה העצומה אצל רבי שמעון, עם 'כליזמרים' בניגוני מירון סוחפים... ורמז יפה לרבי שמעון בסוף המזמור "נִפְשָׁנוּ חִפְתָּה לָהּ" עֲזַרְנוּ וּמִגִּנְנוּ הוּא. כִּי בּוֹ יִשְׁמַח לְבַנּוֹ כִּי בְשֵׁם קִדְשׁוֹ בְּטָחֲנוּ. יְהִי חֶסֶד ה' עֲלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחְלְנוּ לָךְ" – המלה הראשונה והאחרונה בשלשת הפסוקים, **נפשונו הוא כי בטחנו יהי לך = רבי שמעון.**

בכוונת ההשתטחות, "רננו צדיקים" היינו יחוד שני צדיקים, 'צדיק עליון' ו'צדיק תחתון' הנפגשים, מתקשרים ומתיחדים. הצדיק הטמון כאן הוא צדיק עליון, ואני-עצמי המשתטח על קברו בבחינת צדיק תחתון. צדיק עליון הוא יוסף הצדיק, "צדיק יסוד עולם", מדת היסוד ה'מייצגת' את כל פרצוף זעיר-אנפין, בחינת הזכר-משפיע. צדיק תחתון הוא 'יסוד נוקבא', נקודת היסוד בתוך ספירת המלכות, בחינת האשה המשתוקקת לז"א בעלה, "ואל אישך תשוקתך" (כמו בנימין הצדיק הנפגש ומתיחד עם יוסף אחיו). מכאן שההשתטחות היא התעוררות

"רננו צדיקים בה" מתפרש יפה על שני צדיקים אלו: רבי אלעזר הוא, יחסית, צדיק תחתון, ורבי שמעון הוא צדיק עליון (כמו שניכר בהרבה מקומות בזה, כאשר רבי אלעזר שואל ורבי שמעון משיב, העלאת מ"ן המשכת מ"ד). לכן רבי אלעזר קודם לרבי שמעון בראשי התבות **אש**, העלאת מ"ן לפני המשכת מ"ד.

אצל רבי אלעזר, האש היא קצת שורפת, יש לו 'דינים' (בהיותו בחינת נוקבא לגבי אביו). אבל אצל רבי שמעון האש היא של אהבה וחסד (ורבי שמעון 'מכבה את השריפות' שנוצרו באש של בנו²). בעבודת ה', זו 'אהבה כאש', "עָזָה כְּמִנֵּת אֶהְבֶּה... רְשָׁפֶיהָ רְשָׁפֶיהָ אֵשׁ שֶׁלְהִבֶתָּה". הדרך לעורר אהבה כאש לה' יתברך, היא כמו שמבאר אדמו"ר הזקן, דרך התבוננות עמוקה ומתמידה באלקות, "על ידי התבוננות בגדולת אין סוף ברוך הוא דכולא קמיה כלא ממש חשיב, תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפארת גדולתו ולאסתכלא ביקרא דמלכא כרשפי אש שלהבת עזה העולה למעלה וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזת בהן והיינו על ידי תגבורת יסוד האש אלהי שבנפש³. עצם העובדה שאפשר להבין ולהשיג את האלקות זהו החידוש העצום של רבי שמעון, מה שלא ניתן רשות לפניו. רבי שמעון מגלה סודות ורזים, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" ב"לג בעומר.

כפשוטו (בני חיי ומזוני רויחי) והן פרנסה רוחנית, שפע סודות התורה הנקלטים אצלנו (בספר הזהר אשר "יתפרנסון מיניה"). לבסוף, עוצמת האהבה הופכת לבטחון גמור "פִּי בּוֹ יִשְׁמַח לְבַנּוֹ פִּי בְּשֵׁם קְדָשׁוֹ בְּטַחְנוּ".

מדת החסד של רשב"י מקשרת אותן לאברהם אבינו, "חסד לאברהם". החסד של אברהם קשור לאמונה – אברהם הוא 'ראש כל המאמינים', "והאמן בה' ויחשבה לו צדקה [הצדקה היא החסד]", "ובמזמור ל"ג" פִּי יִשָּׁר דְּבַר ה' וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאֱמוּנָה". הכל מתחיל מאמונה, אבל תיקון הלב בפועל הוא על ידי צדקה וחסד. ורמזים: **אמונה** ועוד **צדקה** = **אש**, האש של ל"ג בעומר. היחוד **אברהם שמעון** = ז פעמים **אמונה**, האמונה המגיעה מאברהם לרבי שמעון, כאשר אברהם שמעון ראשי תבות **אש**.

אלעזר שמעון

ל"ג בעומר הוא יומו של רבי שמעון, אבל גם של בנו רבי אלעזר (כמסופר על האר"י הקדוש שבל"ג בעומר היה משתטח גם על קבר רבי אלעזר) – שני בני עליה, כדברי רבי שמעון "ראיתי בני עליה והן מועטים. אם שנים הם, אני ובני הם"⁴. יחד היו במערה, יחד יצאו מהמערה ויחד הם קבורים במירון. אלעזר שמעון ראשי תבות **אש**, שוב האש של ל"ג בעומר.

ב שבת לג, ב.
ג תניא פ"ג.

א סוכה מה, ב.



תקיפי ארץ ישראל

קיצור מהלך השיעור

בשיעור לנשים ובנות בליל שבת האחרון נלמד מאמר קצר ועמוק של אדמו"ר הזקן, שיש לו **השלכות אקטואליות** על המציאות היום. המאמר, שמסביר את **ההבדל בין "חסידי דבבל" ל"תקיפי ארעא דישראל"**, עם משל מיוחד מעולם הפיזיקה, מלמד אותנו על המעבר שאנחנו צריכים לעשות היום **להנהגה ארץ-ישראלית תקיפה ונעימה** – הנהגה שתביא **גאולה לעם ישראל** בארץ ישראל ותחולל **שינוי לטובה בעולם כולו**.

היא השם הכללי לחוץ לארץ, כאשר כיום הגלויות שבחוץ לארץ כולן נקראות בבל, מקום של בלבול, לעומת ארץ ישראל שהיא מקום של בהירות. הבעיה היא כאשר הבלבול של בבל חודר גם לארץ ישראל. "חסידי דבבל" ו"תקיפי ארעא דישראל" מזכירים את מאמר הזהר^ב שבחוץ לארץ נמצאים "בנוי דאברהם", בניו של אברהם איש החסד, ואילו בארץ ישראל נמצאים "בנוי דיצחק", בניו של יצחק שמדתו גבורה ותוקף. דוגמה אחת בחז"ל^ג להבדל בין "חסידי דבבל" ל"תקיפי ארעא דישראל" היא ההבדל בין רב הונא ורב חסדא – תלמידי רב, בדור

שבת שלום. נלמד מתוך הספר "בונה ירושלים" – ספר תורות קצרות של אדמו"ר הזקן שנדפס בירושלים. בחרתי ללמוד משהו שיש לו משמעות אקטואלית למה שאנחנו צריכים היום. נתחיל ללמוד את תורה צג^א:

חסידים בבבל ותקיפים בארץ ישראל

מה בין חסידי דבבל לתקיפי ארעא דישראל. בבבל היו חסידים – כל אמוראי בבל היו אנשים גדולים, אך יש דוגמאות מיוחדות לחסידים – ובארץ ישראל היו תקיפים. בבל

ב ראה זהר ח"ג ריט, א; קהלת יעקב ערכים "שמעאל ו'קליפה' (כב).
ג תענית כג, ב.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ליל שבת אמר תשפ"ד – כפ"ח.
א נדפסה גם במאמרי אדה"ז הקצרים עמ' שדמ (מאחז"ל מגילה).

התקיפות שלו מתבטאת בכח שלו להוריד גשם בתפלתו לבדו, אך לצד התקיפות הוא נוהג בצניעות גמורה, שאיש לא ידע על מעשיו

ומחדד אותו^ד. את רב נחמן בר יצחק וריש לקיש זכיר כאן אדמו"ר הזקן.

רוח וקרן

כדי להבין את ההבדל בין חסידיי בבל לתקיפי ארץ ישראל משתמש אדמו"ר הזקן במשל:

להבין בחינת קרן כי בחינת רוח הוא שטח כמו רוח מזרחית רוח

מערבית ואין בכל ארכו מעלה באיזו מקום ממנו יותר מחברו. אבל בחינת קרן הוא מקום עליה שעולה על ידה מרוח א' לחברו והוא בעצמו אינו מחויק מקום כי אינו אלא נקודה א' אבל הוא יותר מעולה מפני היותם נתעלים על ידו וד"ל.

מה הוא אמר כאן? יש בבית ארבעה קירות – קיר מזרחי, קיר מערבי, קיר דרומי וקיר צפוני. כל קיר נקרא רוח, כיוון אחד מארבעת הכיוונים. כל קיר הוא חלק, הוא ישר, בלי עליות. כל קיר הוא שטח, אבל בין כל שני קירות יש קרן זוית – הקרן היא לא שטח והיא אפילו לא קו, אין לה ממדים, אבל היא הנקודה של השינוי, תפנית משמעותית של תשעים מעלות. לשינוי הזה אדמו"ר הזקן קורא עליה – ברוח אין עליה, אבל הקרן היא נקודת-תפנית, נקודה של שינוי מוחלט, של עליה, שגורמת גם עילוי לזולת.

חסידיי בבל הם בבחינת רוח. המנטליות של הרוח היא מנטליות של שיוון, הכל שווה בלי שינוי. תקיפי ארץ ישראל הם בבחינת קרן – נקודה של שינוי כיוון, של תשובה שהיא שינוי לטובה. המנטליות של חסידיי בבל, של החיים בחוץ לארץ, היא של קיום – דאגת קיום, דאגה שמה שנמצא ימשיך להתקיים, שלא תהיה התדרדרות. זו גם המנטליות של ההנהגה בחוץ לארץ – נשיא ארצות הברית דואג לקיום. אבל בארץ ישראל יש מנטליות אחרת, מנטליות של שינוי – כל כמה שחשוב לשמור על הקיים, חשוב לשרוד, העיקר

השני של האמוראים – לרבי יונה אבוה דרבי מני (שלא כל כך מוכר ממקרים נוספים – רבי יונה לא נשמע כמו שם כל כך תקיף... אבל הוא מתקיפי ארץ ישראל). כאשר היתה עזירת גשמים רב הונא ורב חסדא היו מתכנסים יחד להתפלל כדי שירד גשם – מודגש שלא די בתפלה של אחד מהם כדי להוריד גשם

וכאשר הם מתכנסים יחד להתפלל לא מפריע להם שידעו שיש כאן צדיקים שמתפללים ויורד גשם. לעומתם, כאשר נצרכו למטר בארץ ישראל רבי יונה אבוה דרבי מני היה אומר בבית שהוא יוצא לקנות תבואה – אפילו לאשתו הוא לא סיפר שהוא הולך להתפלל – והיה יוצא למקום עמוק להתפלל בו, לקיים "ממעמקים קראתיך הוי"^ה. כאשר התחיל לרדת הגשם עליו התפלל הוא חזר לביתו, וכאשר אשתו שאלה אם הביא את התבואה הוא ענה לה 'העיקר שירד גשם, כעת כבר תבוא רווחה'. התקיפות שלו מתבטאת בכח שלו להוריד גשם בתפלתו לבדו, אך לצד התקיפות הוא נוהג בצניעות גמורה, שאיש לא ידע על מעשיו.

דוגמה נוספת בחז"ל^ו ל"חסידי דבבל" היא רב נחמן בר יצחק – תלמידו של רבא, בדור החמישי של האמוראים, שהחל בעריכת התלמוד שלפנינו. לעומתו, הדוגמה ל"תקיפי ארעא דישראל" היא ריש לקיש^ז, אחד הגיבורים שלנו^ח, שהוא ודאי דמות של אדם תקיף – בתחלה הוא היה ראש השוודים, שהיה קופץ מההר לתוך מי הירדן, ולאחר שחזר בתשובה הוא היה תלמידו וגיסו של רבי יוחנן, שהיה מקשה עליו קושיות

ד תהלים קל, א.

ה מגילה כח, ב.

ו ראה גם חולין ככב, א (שם ריש לקיש הוא מתקיפי ארעא דישראל ואילו רבי זירא - שעלה מבבל לארץ ישראל - הוא מחסידיי בבל).

ז ראה שיעורי כ"א טבת תשע"א; כ"ו אד"ש"י"א ניסן תשע"ד.

התפקיד של ההנהגה בארץ ישראל - לחולל שינוי, לגרום להתעלות שלנו וגם של כל העולם

בארץ הוא החתירה לשינוי ולהתעלות. כשם שעולים לארץ ישראל, הגבוהה מכל הארצות^ט, כך פועלת הארץ עליה פנימית בנו ונותנת כח להעלות גם את הזולת. זהו התפקיד

של ההנהגה בארץ ישראל – לחולל שינוי, לגרום להתעלות שלנו וגם של כל העולם.

והנה ארץ ישראל הוא בחינת קרן אף על פי שהיא בחורבנה דהיינו ההתקרבות אל ה' יותר נקל להגיע שם וד"ל.

הדוגמאות של "תקיפי ארעא דישראל" הן הרבה שנים אחרי חורבן הבית, ארץ ישראל בחורבנה. גם היום, כל עוד לא זוכים לבית המקדש, ארץ ישראל היא בחורבנה. אבל גם בזמן החורבן ארץ ישראל היא בבחינת קרן, ויש בה את הכח של השינוי וההתעלות – הכח להתקרב אל ה'.

מה שאין כן בבחינת רוח שהכל הולך בדרך א' בלא עלי' כו'.

אדמו"ר הזקן חוזר שוב לקרן ונותן דוגמה נוספת:

והוא ענין העמוד שבגן עדן התחתון שמתעלים בו הנשמות לגן עדן העליון.

כתוב בספרי הקבלה שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון יש עמוד חלול ש'שואב' את הנשמות להתעלות דרכו מלמטה למעלה. גם בין ימות החול יש מעבר כזה, זמן של 'אין' שבו הנשמות נשאבות להתעלות מעבודת החולין לקדושת השבת – זהו הזמן שבו אנחנו נמצאים כעת, שעולים בו מימות החול לשבת.

קרן משה ומשיח

גם ברוחות יש מעלה, כמו שכתוב "מארבע רוחות בואי הרוח"^{יא} (פסוק בנבואת יחזקאל

שהיתה בבבל, המקום של הרוח-השטח), אבל העיקר הוא המעלה של הקרן. אם מחשבים את הין הסופית בחשבון גדול דמנצפ"ך, בו היא שוה 700, קרן שוה 1000 – סוד "אלף אורות" להם זכה משה במתן תורה והם נלקחו ממנו בחטא העגל וחוזרים אליו כל שבת^{יב}. ה' רצה לתת לכל ישראל את המעלה של הקרן, שכולנו נהיה עם כח העילוי של "תקיפי דארץ ישראל", אבל לא זכינו. האורות האלה חוזרים למשה אחרי הסליחה על חטא העגל כאשר "קרן אור פני משה"^{יג} – משה זוכה לבחינה הזו של ארץ ישראל.

במשיח כתובה המלה רוח – "ונחה עליו רוח הוי", רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת הוי"^{יד} – אבל מכך שיש בו ארבע רוחות אפשר להבין שיש לו דווקא את התכונה של קרן, הוא כל הזמן עובר מרוח לרוח, בתנועה ספיראלית של שינוי והתעלות. על דוד מלכא משיחא כתוב "רמה קרני בהוי"^{טו} – "קרני' ולא פכי"^{טז}, דווקא דוד המלך נמשח מקרן ומלכותו נמשכת לנצח.

עונה חסידית ותקיפות מתוך בטול

וזהו ענין תקיפי א"י פירוש שאינם חסידים מופלגים במדריונות השפלות בעצמם ובעבודת ה' עד למעלה,

חסידים בכל הם "מופלגים במדריונות השפלות בעצמם" – כלומר, הם משפילים את עצמם. יש להם מודעות עצמית, והם מתגברים עליה ומשפילים אותה – מה שנקרא בסגנון החב"די בטול היש. הם גם עסוקים "בעבודת ה' עד למעלה" כל הזמן – תפלה הם מתפללים, תורה הם לומדים ומצוות הם מקיימים, כל הזמן הם רק עסוקים באחד הקוים של עבודת ה'. לכאורה, לא יכול להיות יותר טוב ממישהו שמופלג במדת

יב ספר הליקוטים פרשת כי תשא.

יג שמות לד, לה.

יד ישעיה יא, ב.

טו שמואל"א ב, א.

טז מגילה יד, א.

ט קידושין סט, א.

י זהר ח"ב ריא, ב. ספר הבהיר קב.

יא יחזקאל לו, ט.

של בטול מוחלט – בטול במציאות, בלשון החסידות – הוא בעצמו אינו כלום, גאָרנישט מיט נישט, אבל יש בו כח של שינוי, כח לגרום התעלות. במושגים שדברנו עליהם לאחרונה^ט, כאשר רבי מנחם מענדל מויטבסק בחוץ לארץ יש לו שפלות^ק, אבל דווקא כשהוא עולה לארץ הוא צריך לבטל את הכל והוא מגיע למדרגה של "השפל באמת", שהוא באמת לא-כלום, ודווקא כך הוא עולה ומעלה את כל העולם^{כא}.

"שדי בר לקישיא במיא"

וזהו שדי בר לקישיא במיא עם היות שהיה רב מופלג וגדול בישראל לא רצה להשתמש במי שהי שונה ד' סדרים.

הגמרא מספרת שריש לקיש היה צריך לעבור נהר – כבר בתקופה שהוא לא מיד קופץ למים בעצמו... – ומישהו העביר אותו על הכתפים.

תוך כדי שהם עוברים במים ריש לקיש שואל אותו 'אתה יודע לקרוא? לומד מקרא?' והוא עונה שכן, אז ריש לקיש שואל אם הוא למד משנה והוא עונה שכן, עד שמתברר שהוא בקי בארבעה סדרים מתוך ששה סדרי משנה. ריש לקיש לא רצה להשתמש בתלמיד חכם, במי שיודע ללמוד ארבעה סדרים, והוא אמר לו "שדי בר לקישיא במיא" – הוא מדבר על עצמו בגוף שלישי, כמו הרבי ר' זושא, ואומר לאותו יהודי 'זרוק את ריש לקיש למים'. הוא גדול הדור,

הוא בעצמו אינו כלום, גאָרנישט מיט נישט, אבל יש בו כח של שינוי, כח לגרום התעלות

יט שיעור אור לכ"ט ניסן (נדפס בגליון אמר) השתא. כ גג בחו"ל נהג הרמ"מ – וכמותו צדיקים נוספים, דוגמת צדיקי בית רוז'ין, הרבי המהר"ש בחב"ד ועוד – בהנהגה מלכותית של רוממות (לצד השפלות הפנימית), בבחינת "מאך דא ארץ ישראל" (אג"ק מוהרי"צ ח"א אגרת עדר ובכ"ד), כמעין 'תרגיל' כהכנה להנהגת ארץ ישראל (כנודע שבדברים רבים תורת החסידות היא ראשית הגילוי של תורת ארץ ישראל, תורת משיח).

כא ראה זכרונם לברכה (פרלוב) מערכת הרמ"מ וש"נ (הובא ונתבאר בשיעור כ"ט ניסן שנדפס בגליון אמר השתא).

השפלות, שאנחנו כל כך אוהבים, ועסוק כל הזמן בעבודת ה'. אבל יש משהו יותר טוב – לא רוצים להיות רק מחסידי בבל, אלא מתקיפי ארץ ישראל.

כשאנחנו רוצים להיות חסידים – אין הכוונה רק לחסידי בבל, רוצים את המדה של ארץ ישראל. לתקיפי ארץ ישראל יש הנהגה אחרת: רק הם מתנהגים בדרך שררה ונאווה כו' כענין ריש לקיש שלא היה מספר עם שום אדם כו'.

תקיפי ארץ ישראל מתנהגים בדרך שררה ונאווה. מה הכוונה? כמו שכתוב על מלך, שיש לו רוממות עצמית – הוא מרומם בעצם ממי שסביבו. ריש לקיש לא היה מספר עם שום אדם^ל, מתוך הרוממות העצמית שלו. ריש לקיש גם עסק בעוד דברים, לא ראו אצלו שהוא כל הזמן עסוק "בעבודת ה' עד למעלה".

והי' מדריגתם למעלה ממדרגות חסידי דבבל כמו רב נחמן בר יצחק שהיה בו בחינת הענוה ושפלות עד מאד ובבחינת עבודה עד למעלה ראש כו' וד"ל.

מה הענוה של רב נחמן בר יצחק? כמו שאמרנו, הוא התחיל לערוך את הגמרא – הוא אמר שאין לו שום חידוש, 'אני רק כותב את התורות של הרביים שלי', רק אוסף את דברי החכמים,

מסדר ועורך אותם^מ. בכל אופן, עם כל המעלה של הענוה והשפלות של חסידי בבל, תקיפי ארץ ישראל במעלה יותר גדולה. איך יתכן?

ואין זה כי אם מחמת שבחינת ארץ ישראל היא בחינת קרן שהוא בעצמו אינו כלום ומכל מקום יותר מעולה מפני שנתעלים על ידו וד"ל.

השפלות והענוה של חסידי בבל היא על רקע של הרגשת מציאות, שטח עם ממדים, אבל התקיפות של תקיפי ארץ ישראל באה על רקע

יז ראה יומא ט, ב.

יח פסחים קה, ב.

הכי חדש, כבר קרוב למאה שנה). לפי תיאורית הקוואנטים, כל החלקיקים ביקום מתחלקים לשני סוגים¹⁰ – פרמיונים (על שם המדען פרמי), שהם חלקיקי חומר, חלקיקים בעלי מסה, כמו האלקטרון (ושאר מרכיבי האטום), ובוזונים (על שם המדען בוסה, מדען הודי שעבד עם איינשטיין), שהם חלקיקי כח, חלקיקים שלרובם אין מסה, כמו הפוטון של האור.

חסידי בבל הם כמו פרמיונים, חלקיקי חומר, שיש להם מסה – יש להם הרגשת היש, שהם עסוקים בנטול שלה, והעיקר אצלם הוא הקיום והממשות, ההתמדה של המציאות, שלא תהיה התדרדרות שלה. תקיפי ארץ ישראל הם כמו בוזונים, חלקיקי כח – אין להם שום מסה של ממשות והרגשת עצמם, אבל יש בהם מטען אדיר של כח לחולל שינוי במציאות, להיות קרן זוית שמתעלים על ידה. משיח הוא "עני ורכב על חמור"¹¹, הוא דוכב על החומר¹², אבל הוא עצמו בלי מסה, כמו חלקיק של כח בלבד.

הבדל עיקרי בין שני סוגי החלקיקים הוא ה'ספינ' שלהם – כל דבר ביקום מסתובב סביב עצמו, אבל ה'ספינ' של הפרמיונים הוא 'חצי' (חצי, אחד וחצי, שנים וחצי וכו') והספינ של הבוזונים הוא 'שלם' (אחד, שנים וכו'), בדומה לכך שבבית המקדש יש 'מדות שלמות' (הנמדדות באמות שלמות) ו'מדות שבורות', כמו "אמתים וחצי ארכו"¹³ של ארון הקדש. קודם כל, מיד אנו נזכרים בסוד של "שלם וחצי"¹⁴ – שמופיע גם בשם י-ה, ביחס בן שתי האותיות, וגם ביחס בין שתי המלים "הוי" אחד¹⁵. אבל יש כאן גם הסבר למאמר חז"ל בקשר לתלמידי חכמים בבבל ובארץ ישראל, ש"חד

כמו שהרבי יהיה על הכתפים של מישהו שקצת יודע ללמוד, אבל התגובה הספונטנית שלו היא 'אני שום דבר, אסור להשתמש בתלמיד חכם כמוך – זרוק אותי למים!'.

בכל אופן, אותו יהודי אמר שהוא רוצה לשמש אותו, ואז ריש לקיש אמר לו שכדי שיהיה מותר לו לקבל את השימוש שלו הוא צריך ללמוד אותו משהו חדש, שהוא עוד לא יודע, כדי שייחשב תלמידו. ריש לקיש מלמד אותו מאמר של רבי זירא – שהוא בעצמו מחסידי בבל שעלה לארץ ישראל וצם מאה תעניות כדי לשכוח את תורת בבל ולזכות לתורת ארץ ישראל¹⁶. ההלכה שהוא אומר היא בעצם חומרה של בנות ישראל, שהחמירו על עצמן "שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים" – החידוש הוא שחכמי ישראל קבלו את החומרה הזו, מנהג ישראל של הנשים, למרות שיש בו גם בטול פריה ורביה¹⁷. מעניין שזו ההלכה שהוא מלמד אותו, והיא בעוד הקשרים¹⁸ הדוגמה לסתם הלכה פסוקה – להלכות שצריך לברך עליהן ברכת התורה. כנראה יש קשר בין תוכן ההלכה הזו למדה של "תקיפי ארעא דישראל". אחרי שהוא מלמד אותה הלכה הוא מסכים שהוא ישמש אותו. בכל אופן, מהתגובה הספונטנית שלו רואים שהוא אינו כלום בעיני עצמו:

כי בחינת קרן הוא שאינו יודע כלום באמת וד"ל. עם כל התוקף שלו, אין לו שום הרגשת עצמו – הכל בא מתוך בטול. גם כאשר משה רבינו זוכה לבחינת הקרן, כנ"ל, כתוב בו "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו"¹⁹, הוא באמת לא יודע כלום.

חלקיקי כח וחלקיקי חומר

כדי להבין קצת יותר טוב נשתמש במשל מהמדע החדש – מתאורית הקוואנטים (לא

10 על החלקיקים השונים ראה גם שיעור ה' תשרי תשע"ב. כז זכריה ט, ט.

כח ראה מלכות ישראל ח"ב מאמר "עני ורכב על חמור". כט שמות כה, י; לז, א.

ל ראה אמרי שפר (לרבי אברהם אבולעפיא) ח"ג; שכניה ביניהם פ"א אות ז (עמ' צד ואילך).

לא דברים ו, ד; זכריה יד, ט. ראה סוד ה' ליראיו ש"א פכ"ד (מאמר "הוראת המספרים").

כב ב"מ פה, א.

כג וראה בזה שו"ת חת"ס יו"ד סו"ס קס"א; שו"ת שבת הלוי ח"ד סימן צ"ז ועוד.

כד ברכות לא, א.

כה שמות לד, כט.

אחד מתקיפי ארץ ישראל (שנמשלו לבוזונים, עם ספין שלם) שקול כנגד שנים מחסידי בבל (שנמשלו לפרמיונים, עם ספין חצי), יחס של "שלם וחצי"

בדיוק כמו שהסברנו שזו השייכות לחלקיק חומר. **רמח** גם בגימטריא **אברהם**, איש החסד, שמתחיל כאחד מחסידי בבל, בחוץ לארץ, אך ה' אומר לו "לך לך"^ט, הוא הולך לארץ כדי להפוך לחלקיק כח. כשמחברים גם את **קן-ארץ ישראל** עולה הכל 1430 – **הכל פעמים הוי'** (וכו'), צריכים את כל החלקיקים כדי לגלות שהכל הוא ה'.

מקל נעם ומקל חבלים

אחד מספרי הנבואה הכי סתומים הוא ספר זכריה – שהתנבא בתחלת ימי בית שני – משום שהנבואות שלו הן משלים שלא תמיד מבינים את הנמשל. באחת הנבואות ה' אומר "ואקח לי שני מקלות, לאחד קראתי נעם ולאחד קראתי חבלים וארעה את הצאן"^{טז}. כשמזכירים את הפסוק הזה ישנו מאמר חז"ל שכולם חושבים עליו, אבל יש לנבואה הזו קודם כל פשט, שגם מלמד אותנו הרבה. מה הפשט?

פשט אחד הוא ההסבר של רש"י, שמקל הוא מלך-שליט, ומדובר כאן בשתי הממלכות – ממלכת הצפון, ממלכת ישראל, שהיא המקור של השלטון החילוני עד היום, וממלכת הדרום, ממלכת יהודה, הממלכה הדתית. איך היתה קריעת הממלכות? כאשר נפטר שלמה המלך, ורחבעם היה מיועד לרשת אותו, באו העם – הנציג שלהם היה ירבעם – וטענו שאביך הכביד עלינו מאד, במסי כסף וקשה מכך במסי עבודה, לחצוב אבנים בהר וכו', ואנחנו מבקשים שאתה תקל מעלינו. היו לרחבעם שני סוגי יועצים – היועצים הזקנים, שאמרו לו שכדאי לקבל את בקשת העם הפעם ולהבטיח שיקל מעליהם, והיועצים הצעירים (שנקראים "הילדים", בהיותם

מיניהו כתרין מינן"^{לב} – אחד מתקיפי ארץ ישראל (שנמשלו לבוזונים, עם ספין שלם) שקול כנגד שנים מחסידי בבל (שנמשלו לפרמיונים, עם ספין חצי), יחס של "שלם וחצי".

יש מבנה יסודי של יי-הרה שכל אחת כאן מן הסתם יודעת: זמן-מקום-כח-חומר^{לג}. בתאורית היחסות הפרטית אינשטיין חבר את הכח והחומר – יחוד ו-ה

– בנוסחה של שקילות המסה והאנרגיה ($E = mc^2$). בתאורית היחסות הכללית הוא חבר את הזמן והמקום – יחוד יי-ה – למרחב אחד של זמן-מקום. הוא כל החיים שאף לתאוריה אחת שתייחד את הכל, יחוד יי-ה ב-זה, אבל הוא לא כל כך הצליח בכך (בגלל אי-ההצלחה לחבר יחד את כח המשיכה עם שאר שלשת הכוחות של ה'כח', ה-זו שבשם)^{לד}, הוא השאיר משהו גם למשיח... לפי המושגים האלה, אם תקיפי ארץ ישראל הם כח וחסידי בבל הם חומר – החיבור ביניהם הוא יחוד ו-ה, חיבור של חתן וכלה.

בשנים האחרונות יש ניסויים להמיר בין שני החלקיקים, להפוך פרמיונים לבוזונים ובוזונים לפרמיונים – כמו תלמידי חכמים שעולים מבבל לארץ ישראל (דוגמת רבי זירא, כנ"ל) או שהולכים מארץ ישראל לבבל (דוגמת רב, שעבר מארץ ישראל לבבל ונעשה לראש חכמי בבל^{לה}), יחד עם שמואל בן דודו). החלקיק הכי מיוחד נקרא 'החלקיק של היגס' – הוא חלקיק של כח, עם ספין שלם, ובכל זאת יש לו מסה. מסבירים שהוא החלקיק שמהווה את עצם מציאות החומר מתוך חלקיקי הכח.

בסופו של דבר, צריכים את שתי הבחינות. נעשה רמז: **רוח ועוד בבל** עולה 248 – **חמר**,

לב מנחות מב, א.

לג ראה **מבחר שיעורי התבוננות** ח"א עמ' 173.

לד ראה גם **איחוד התורה והמדע**, מקרה דגם 1.

לה ראה יומא פז, ב.

לו בראשית יב, א.

לז זכריה יא, ז. חבלים-נעם הם אחד משבעים פני חן בתורה.

רחבעם שמע

בעצת הצעירים – כל האסונות שהמשיכו מאז ועד היום היו כי הוא לא שמע לזקנים אלא לצעירים

בעלי חשיבה ילדותית, מוחין דקטנות), בני כתתו שהיו בגילו (41), שאמרו לו שעליו דווקא להכביד על העם, לומר להם "אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים"¹⁰.

רחבעם שמע בעצת הצעירים – כל האסונות שהמשיכו מאז ועד היום

היו כי הוא לא שמע לזקנים אלא לצעירים – ורוב העם, עשרת השבטים, החליט לעזוב אותו ולהמליך את ירבעם. רחבעם לקח לעצמו "מקל חובלים", הנהגה שמכבידה על העם, וירבעם הנהיג ב"מקל נעם", מתוך התחשבות בעם. הנוק המידי היה שני עגלים במקום העליה לעבודת בית המקדש והוא המשיך עד לחורבן ממלכת ישראל וגלות עשרת השבטים עוד לפני חורבן בית המקדש. כתוב שירמיהו הלך והחזיר את מי שהוא היה יכול מעשרת השבטים¹¹, אבל לגבי השאר יש מחלוקת האם הם עתידים לחזור או שלא. אנחנו רוצים שהם יחזרו, לכן אנחנו מדברים על המהפכה הרביעית¹² – יש ודאי מליוני נשמות שנטמעו בין האומות, נשמות ששייכות לעשרת השבטים, וצריך לעורר אותן לחזור לעם ישראל. בכל אופן, זהו הפשט של רש"י, שיש הנהגה ב"מקל חובלים", שגרמה לפיצול הממלכה, ויש הנהגה ב"מקל נעם".

גם למלבי"ם יש פשט חשוב – הוא מסביר ששני המקלות צריכים להיות שייכים לאותו שלטון, הם צריכים להיות במשרדים שונים: ביחסי החוץ, בפניה אל האומות, צריך "מקל חובלים" – שימוש בתוקף הנכון, בהגנה ובמלחמה עד לנצחון מול האויבים. לעומת זאת, במשרד הפנים, ביחס לנתינים מעם ישראל,

לח מלכים א' יב, יא.

לט מגילה יד, ב (וראה פירש"י על סנהדרין קי, ב ד"ה "אין עתידים לחזור").

מ החל מהתנועות כ"ד טבת תשע"ה.

צריכים "מקל נעם" של רכות והתחשבות. הבעיה עליה מוכיח הנביא, אומר המלבי"ם, היא שהיחס מתהפך – השלטון מתייחס לבני עמו ב"מקל חובלים", במקום בהתחשבות הדרושה, וכלפי האומות נוקטים ב"מקל נעם", עומדים בהכנעה ובקבלת התרבות הזרה שלהם. זו בעיה שבהחלט מוכרת גם היום.

חז"ל רוצים שאת הפשט של הפסוק נקח ממפרשי הפשט, והם מוסיפים את הדרשה המוכרת¹³, שנוגעת למאמר שלנו – ש"מקל חובלים" הוא תלמידי חכמים שבבבל, "שמחבלים זה לזה בהלכה", הם נלחמים במלחמתה של תורה, ו"מקל נעם" הוא תלמידי חכמים שבארץ ישראל, "שמנעימין זה לזה בהלכה", עם כל התוקף שלהם הבטול שלהם מאפשר להם לשמוע אחד את השני וללבן ביחד את השמועה בנחת ומתוך הקשבה. כאשר חז"ל מציינים את מעלת תקיפי ארץ ישראל על חסידי בבל, הם מסבירים שלמרות כל התוקף שלהם ולמרות הענוה של החסידים – הם נהגו ביותר רכות, צניעות ושפלות-יתרה. תלמידי חכמים שבבבל, עם כל חסידותם, נוהגים ב"מקל חבלים" זה כלפי זה בלימודים, ואילו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, עם כל התוקף שלהם, נוהגים ב"מקל נעם".

הנהגה חדשה בארץ ישראל

כמו שאמרנו, לכל הלימוד הזה יש מסד אקטואלי מובהק: כאן בארץ, אנחנו צריכים לעבור מהמדרגה של "חסידי בבל" למדרגה של "תקיפי ארעא דישראל". זו נכון לעבודה של כל אחד ואחת, ובעיקר להנהגה שאנחנו צריכים היום בארץ ישראל. התיקון של ארץ ישראל דורש מאתנו לעבור ממחשבה על דאגת הקיום למחשבה על שינוי – הכח של הארץ הוא להעביר את עם ישראל ממצב של שרידה, בו שומרים על הקיום היהודי ולכלל היותר מתאמצים

מא סנהדרין כד, א.

בנעם ובאהבת ישראל, באופן רך ומתקבל. ההנהגה הזו היא הנהגה של משה רבינו, ש"קרן עור פניו" ובכך בעצם זכה לזיקה לארץ ישראל; היא ההנהגה של דוד המלך, שנמשך בקרן, ופעל מתוך שפלות יתרה; וגם ההנהגה של מלך המשיח, שאנחנו מתפללים שתרום קרנו – הנהגה של 'חלקיקי-כח' ("גבורי כח עושי דברו"^{מג}), בעלי ספיין שלם, שיש להם כח לחולל תמיד שינוי לטובה במציאות, שינוי בכל החומר של העולם, עד ש"עתידי ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"^{מג} ותעשה שינוי לטובה בעולם כולו.

מב תהלים קג, כ.

מג ראה ספרי דברים פ"א; פסיקתא רבתי פרשת שבת ונח ב; ילקו"ש ישעיהו תקג.

שלא תהיה התדרדרות בקיום התורה והמצוות, לתודעה של שינוי והתעלות ביחס לעצמם וביחס לכל העולם.

למרבת הפלא, ההנהגה התקיפה הנדרשת באה מתוך בטול מוחלט לה', בלי הרגשת 'מסה' אישית. מי שיש לו 'מסה', גם אם הוא משפיל את עצמו ושקוע כל הזמן בעבודת ה', שרוי בסופו של דבר בדאגה לקיים, לשרירותו בגשמיות וברוחניות. הבטול נותן להנהגה את הכח לחולל שינוי, בכל התוקף, אך מתוך נעימות ו'קלות'. ההנהגה לה אנחנו זקוקים צריכה לדעת לנקוט בכל התוקף של "מקל חובלים" ביחס לאויבי ישראל, אבל להשתמש ב"מקל נעם" ביחס לעם ישראל – לבטא את כל התקיפות, שבאה לחולל תנועה של תשובה והתעלות,

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ חוץ לארץ היא בבל, מקום של בלבול, וארץ ישראל היא מקום של בהירות.
- ◆ בחוץ לארץ נמצאים "בנוי דאברהם" החסידים ובארץ ישראל "בנוי דיצחק" התקיפים.
- ◆ בחוץ לארץ יש מנטליות של דאגת-קיום ובארץ ישראל מנטליות של חתירה לשינוי והתעלות.
- ◆ מעלת ארץ ישראל – הגבוהה מכל הארצות – לתת בעולים אליה כח להתעלות ולהעלות את זולתם.
- ◆ מעלת ה"קרן" – נקודת-שינוי חסרת ממדים – מאפיינת את משה הרבינו, דוד המלך ומלך המשיח.
- ◆ הענוה והשפלות של "חסידי דבבל" היא על רקע של הרגשת-מציאות והתקיפות של "תקיפי ארעא דישראל" היא על רקע של בטול במציאות וצניעות מוחלטת.
- ◆ חסידי בבל נמשלים לחלקיקי-חומר (פרמיונים) ותקיפי ארץ ישראל לחלקיקי-כח (בוזונים).
- ◆ הנהגת "מקל חבלים" בממלכת יהודה ו"מקל נעם" בממלכת הצפון גרמו לכל האסונות מאז ועד היום.
- ◆ בממלכה מתוקנת יש להשתמש ביחסים עם האומות ב"מקל חבלים" וביחס לישראל ב"מקל נעם".
- ◆ בלימודם נוקטים "חסידי דבבל" ב"מקל חבלים" ו"תקיפי ארעא דישראל" ב"מקל נעם".
- ◆ דרושה היום הנהגה של "תקיפי ארעא דישראל" – החותרת לשינוי והתעלות – הנוקטת ב"מקל נעם" כלפי עם ישראל (וב"מקל חבלים" כלפי כל העומדים כנגדו).



שמחה יתירה

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם המשפחתי השבוע עסק בהרחבה במצוות השמחה בחגים, החוזרת ברמב"ם בכמה הלכות שונות, והופכת לכלל גדול של עבודת ה' בסיום הלכות לולב. פרק א עוסק במצות השמחה בחגים, ומגלה כיצד היא מתפשטת ומתרחבת, ופרק ב ממשיך להתפשטות השמחה גם לכלל המצוות, כך שהיא מקיפה בעצם כל רגע מחיי היהודי, וחושף חלק מהביטויים "עבודה גדולה" כלשון הרמב"ם. שימו לב שהפעם הערות השוליים חשובות במיוחד, כשבתוכן מסתתרים לא פחות מארבעה מבנים שלמים של 'פרצופים'.

פסח (בו כלל לא נזכרה שמחה בתורה בפרוש), שבועות (בו הוזכרה השמחה פעם אחת¹), שהם הרגלים, ובפשטות גם ראש השנה (עליו נאמר בספר נחמיה "אכלו משמנים ושתו ממתקים כי חדות הוי' היא מעזכם"²) ויום הכיפורים (שהוא יום תענית, אך גם יום טוב שחייב בכבוד³, ובפנימיות מורגשת בתענית שבו חיות⁴

בירושלמי ובספרי (ראה המובא בזה בתורה תמימה בראשית ב, ג ביאור ה) – ששבת הוא יום שמחה. אדמו"ר הזקן פוסק (או"ח רמב, א) שאין כלל שמחה בשבת, אך לאור דברי הרבי בלקו"ש חל"א תשא ב – שנלמדו בארוכה בשיעור הרמב"ם כ"ג ניסן (נדפס בגליון קדשים) השתא – יש לבאר שהכוונה שבערך השמחה של יום טוב אין זו שמחה, אך ודאי יש סוג של שמחה, ודוק (וראה עוד לקמן).

ד דברים טז, יא.

ה נחמיה ח, י.

ו רמב"ם הלכות שבת יום טוב פ"ו הט"ז.

ז לקו"ת שה"ש יד, ב. ובכ"מ.

א. השמחה במעגל השנה

"ושמחת בחגך"

על המצוה לשמוח בחגים כותב הרמב"ם⁵:
 שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו' בפשוטו של מקרא הפסוק "ושמחת בחגך"⁶
 מדבר בשמחת חג הסוכות, אך הרמב"ם לומד ממנו שמחה גם לכל שאר ימים טובים⁷ –

נערך ע"י איתאל גלעדי. שיעור רמב"ם לבני המשפחה (26). אור ליח' אייר תשפ"ד – כפ"ח.

א הלכות שבת יום טוב פ"ו ה"ז.

ב דברים טז, טו.

ג בהלכה הקודמת מקיש הרמב"ם את הימים הטובים לשבת לענין ענג וכבוד ושמא יש בכך רמז להקש הפוך של שבת לימים טובים לענין שמחה, וכמפורש – בכ"ד

התפשטות השמחה

הרמב"ם ממשיך:

אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות הגניבה יש בכלל אותה שמחה לשמות הוא ובניו ובניו כל אחד ואחד כראוי לו.

והוא מדגים זאת בהלכה הבאה¹:

כיצד הקמנים נותן להם קליות ואנונים ומגדנות והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין

לפי הרמב"ם במצות "ושמחת בחגך" כלולה מדאורייתא השמחה של "כל אחד ואחד כראוי לו" (ולכן גם בזמן הזה, בו אין בשר שלמים, מתקיים – מן התורה! – "אין שמחה אלא בבשר" וגם "אין שמחה אלא ביין"²).

השמחה, שמתפשטת מקרבן שלמים לכל אחד ואחד כראוי לו – בזמן הבית וכל שכן לאחר החורבן – מתפשטת גם מבני הבית, האיש ואשתו³, לשאר מי שצריכים לשמח אותו⁴:

יד הלכה יח.

יח וראה נימוקי מהרא"י (נדפס בספר הליקוטים) על אתר (ובכ"ד, כנסמן בספר המפתח).

יט וכפי שהדגיש בעל המנ"ח במצוה תפח אות ב.

כ כפסק הרמב"ם (הלכות ע"ז פי"ג ה"ג) שהאשה חייבת במצות שמחה (וכבר השיג עליו הראב"ד שזהו חיוב על הבעל לשמחה, ואכמ"ל, וראה גם שיעור ליל שש"פ אשתקד שנדפס בגליון פסח השתא).

כא בתורה מניינים בשמחה "אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך" (דברים טז, יא) – פסוק שמחת שבועות, כנ"ל – ובשינויים קלים בפסוק יד שם, "ושמחת בחגך"; ואולי יש לומר שהעובדה שהאשה אינה מוזכרת בפירוש היא אסמכתא לפסק הרמב"ם שהפסוק מופנה גם אליה, והיא אינה בכלל מי שהאיש מצווה לשמחם, ודוק). יצוין שבהלכות חגיגה (פ"ב ה"ד) הדגיש הרמב"ם את קדימת הלוי – כנראה משום שהוא נזכר ראשון בפסוק בין 'הנספחים' לשמחה – אך כאן הוא משמיטו לגמרי, משום שבזמן שאין הבית קיים, עליו בעיקר מדובר כאן, אין מצוה מיוחדת לשמח את הלוי (ספרי דברים עד). ובאיור 'פרצוף השמחים' בקצרה: האיש ואשתו (שגם מוזכרת כאן בלשון הרמב"ם בפירוש) הם כנגד חכמה ובינה (יה). הבן והבת (בהם מתקיים "והיו לבשר אחד" של האבא והאמא) שייכים בכללות לדעת, כשהם מתחלקים לעטרא חדשים ועטרא דגבורות של

של "לחיותם ברעב"⁵, וחיות גם היא שמחה⁶. כיצד ניתן ללמוד מפסוק האמור בסוכות על כל החגים? אחרי פסוק השמחה בחג השבועות (ה'מומוצע' בין פסח, שלא נזכרת בו שמחה, וסוכות בו חוזרת השמחה שלש פעמים) – "ושמחת לפני הוי' אלהיך וגו'" – נאמר "וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה"⁷. בספרי על הפסוק דרשו "מלמד שכל שנוהגים בעצרת נוהגים בפסח וחג"⁸. כלומר, בכל מקום בו נוהג "וזכרת כי עבד היית במצרים" נוהג "ושמחת לפני הוי' אלהיך" – בכל הזמנים המקודשים שהם "זכר ליציאת מצרים", שבראשם חג הפסח, כמובן, ישנה מצות שמחה⁹. זכירה שייכת בפרט למח החכמה¹⁰ ושמחה למח הבינה – חכמה ובינה הן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"¹¹ ובכל מקום שיש זכירה יש גם שמחה. מכאן מובן ששמחת "ושמחת בחגך" (המרבה בספרי "בכל מיני שמחות", וכדלקמן) – הבאה עם שמחת זכר ליציאת מצרים שנוהגת בכל החגים – מלמדת על שמחת החגים כולם (והרמב"ם, כדרכו, מביא את הלימוד הפשוט והמובן ביותר¹²).

ח תהלים לג, יט.

ט וראה שאגת אריה סימן קכ ובאור שמח ובני בנימין (הובא בספר הליקוטים) על אתר על חיוב השמחה בראש השנה.

י דברים טז, יא.

יא שם פסוק יב.

יב וראה תוספות חגיגה ד"ה "ושמחת" ובפירוש תולדות אדם על הספרי (וכן בתורה תמימה ה"ל הערה ג) שהלימוד הוא לגבי שמחה – עליה מדובר בפרט בפסקה הקודמת בספרי – אך ראה בעמק הנצי"ב על הספרי שחלק, ואכמ"ל.

יג ובהמשך להערה ג – הרי גם שבת היא זכר ליציאת מצרים (ראה נוסח הקידוש ליל שבת), ועוד יש להרחיב מכאן את השמחה למצוות רבות שיש בהן זכר ליציאת מצרים, ובכל יום מוטל עלינו לזכור את יציאת מצרים (דברים טז, ג), והנהיגו זכירה זו בקריאת שמע פעמיים בכל יום (ראה רמב"ם הלכות קריית שמע פ"א ה"א, ובתניא פכ"ה), עד שהשמחה מתפשטת לכל התורה כולה – כדלקמן באריכות.

יד ראה גם זהר ח"א מח, ב, ובכ"מ.

טו ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

טז יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד וש"י. ועוד.

לא את השבת ולא את יום טוב.

מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא גדולי הכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והוקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע.

הרמב"ם מתאר את שמחת בית השואבה, אך מבלי להזכיר כלל קשר שלה לשאיבת וניסוך המים (הלכה למשה מסיני, שלא נזכרה בתורה). הוא מציין אותה כ"שמחה יתירה" על גבי שמחת כל המועדות ומביא לה מקור מהפסוק שמופיע בסיום פסוקי ארבעת המינים – "ושמחתם לפני הוי' אלהיכם שבעת ימים"³³. אכן, הרמב"ם אינו מונה את "ושמחתם" כמצוה בפני עצמה³⁴, ובספר המצוות³⁵ כותב הרמב"ם בפירושו שבציווי "ושמחת בחגך", ממנו נלמדת השמחה בכל הרגלים – הן בשלמי שמחה³⁶ והן בשמחה של כל אחד בראוי לו – נכללת גם שמחת בית השואבה:

וכולל באמרו ושמחת בחגך מה שאמרו גם כן לשמח בכל מיני שמחה ומוזה לאכול בשר בימים טובים ולשתות יין וללבוש בגדים חדשים ולחלק פירות ומיני מתיקה לקטנים ולנשים ולשחוק בכלי ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה זה כלו נכנס תחת אמרו ושמחת בחגך

ואכן, הרבי מליובאוויטש מסביר³⁷ ששמחת בית השואבה שמתאר הרמב"ם היא חלק ממצות

וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים אבל מי שנועל דלתות הצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו ועל אלו נאמר זבחייהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר וזריתי פריש על פניכם פריש הגיכם.

"שמחה יתירה" בסוכות

בפרק האחרון בהלכות שופר, סוכה ולולב מדבר הרמב"ם על השמחה המיוחדת בחג הסוכות³⁸:

אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים. וכיצד היו עושין ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח שאר היום עם כל הלילה.

והיאך היתה שמחה זו החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבלים ובמצלתים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו. ומי שיוודע בפה בפה. ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפוזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיוודע ואומרים דברי שיר ותושבחות ושמחה זו אינה דוחה

הדעת (שרשי ז"ה, הבן והבת בסוד הוי' של המשפחה), אך ניתן להקבילם גם לדעת עליון ודעת תחתון, וכאן הם מכוונים כנגד הדעת (הבן שדעתו חזקה) והתפארת (סוד "כתפארת אדם לשבת ביות" האמור באשהיבכת, שהיא היפי, התפארת והתהלה של המשפחה); עבד ואמה הם כנגד חסד וגבורה; הלוי כנגד הנצח (כמדת משה, שבניו יקראו על שבת הלוי, כאשר הלויים השוערים עוסקים בניצוח על מלאכת במקדש והלויים המשרורים בניצוח בנגינות); הגר המודה על האמת ומתייהד כנגד ההוד; היתום כנגד היסוד (בסוד יוסף, שהוא "יפה תאר ויפה מראה"); והאלמנה כנגד המלכות (האשה האומללה, לעומת האשה הנשואה השמחה שבביניה). בכל אחת מהמדרגות הללו נדרשת שמחה מיוחדת "כראוי לו". כב הלכות שופר, סוכה ולולב פ"ח הלכות יב"ד (משיעור הרמב"ם היומי – שלשה פרקים – י"ד אייר תשפ"ד).

כג ויקרא כג, מ.

כד והקשה על כך הר"פ פערלא – שמארך מאד בביאור הפסוק ולימדו של הרמב"ם ממנו – בביאורו לשהמ"צ לרס"ג ח"ג מלואים ס"ה.

כה מצות עשה נד.

כו למרבה הפלא, ביחס לשלמי שמחה מביא הרמב"ם שם את הפסוק שנאמר לגבי השמחה בהר עיבל "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני הוי'" (דברים כז, ז) – דוגמה נוספת לכך שתחת הכותרת של "ושמחת בחגך" נכללים אופני שמחה הנלמדים מפסוקי שמחה שונים, כפי שהוא ביחס לשמחת בית השואבה שנמנית מ"ושמחת בחגך" אך נלמדת גם מהפסוק "ושמחתם לפני הוי' אלהיכם שבעת ימים", ככפנים.

כז לקו"ש ח"ז אמר ד – עיי"ש בארוכה.

מסוימים היא "כראוי", בהתאם ליכולת לבטא אותה בלי לפגוע בקדושת החג ולפי מעלתו הרוחנית של האדם (או אף כשרון השירה והנגינה שלו, כפי שנראה מתיאור השמחה בהלכה ג).

גוונים של שמחה

היסוד העולה מההסבר של הרבי לרמב"ם, לפיו הדין היסודי של השמחה מתפתח לדרגות של "שמחה יתירה" ומתבטא בגווי שמחה שונים^{לא} מתאים למהותה של השמחה: "שמחה פורצת גדר"^{לב} ודווקא בה מתבקשת מציאות של "שמחה יתירה" ושל "מצוה להרבות"^{לג}. טבע ההתפשטות של השמחה מסביר גם למה דווקא ביחס אליה נדרשת זהירות יתרה, כפי שהרמב"ם מזהיר בהרחבה מהוללות ושכרות החורגות מעבודת ה'^{לד}; דורש מינוי שוטרים שיפקחו שהשמחה לא הופכת לפריצות^{לה}; ונדרש "תיקון גדול" להפרדה בין גברים ונשים גם בבית המקדש (ובכלל יש כאן איסורים חריגים של שבות במקדש, כנ"ל) – התפשטות השמחה דורשת שמירה (ואף ב"שמחה בטהרתה"^{לו},

השמחה הכללית של החגים, אלא שהעובדה שהתורה מדגישה את "ושמחתם לפני הוי' אלהיכם" עוררה את ה"שמחה יתירה" שנהגה במקדש, שאיננה חיוב נפרד וגמור, אלא מעין 'הידור מצוה' מדאורייתא במצות "ושמחת בחגך". כך הוא מסביר את סגנון התיאור בו נוקט כאן הרמב"ם, בניגוד לסגנון של ציווי; את הסתירה שעל אף שיש כאן דין של "שבעת ימים" בפועל מתחילים אותו רק אחרי היום טוב הראשון; את עצם הדין ששמחה זו, על אף שהיא מן התורה, אינה דוחה שבת (אף שככלל "אין שבות במקדש"^{כח}); את העובדה שאף שבפשטות המצוה מן התורה, ככל מצוה, מחייבת את כולם, יש 'חילוקים' בקיומה בין כל העם לבין החכמים הגדולים (והרבי מרחיב בכך שהפירוט הגדול של הרמב"ם במי נהגו לקיים שמחה זו – הרבה יותר מההגדרות של חז"ל, שמסתפקים ב"חסידים ואנשי מעשה"^{כט} – נובע מעיונו בדוגמאות שהוזכרו בחז"ל והפיכתן לכללים^ל) ועוד. מכיוון שמדובר כאן בתוספת המרחיבה את עיקר הדין של "ושמחת בחגך", אין היא דוחה את הכל מפניו ומחייבת את כולם בשוה – כשם שמצות "ושמחת בחגך" היא "כל אחד ואחד כראוי לו" כך גם ההתגברות שלה בזמנים

כח ראה עירובין קג, א; רמב"ם הלכות שבת פכ"א הכ"ז ועוד.

כט סוכה פ"ה מ"ד. ובברייתא שהובא בסוכה נג, א נוספו גם "בעלי תשובה" (שהרמב"ם לא מזכיר בכלל, כי לשיטתו הם נכללים בחסידים).

ל וכדרכנו נסביר את המדרגות שמונה הרמב"ם לפי המבנה הפנימי שלהן: "גדולי חכמי ישראל" שייכים לחכמה סתימאה, החכמה שבכתר (מקור נביעת האין סוף של רבי); "ראשי הישיבות", החכמים שמעמידים תלמידים, בחכמה (כנודע שחכם בחכמה ותלמיד חכם בבינה); "הסנהדרין" בבינה (כמפורש ש'ע חכמי הסנהדרין הם בסוד ע רבתי דק"ש שבאמא עילאה – ראה ספר הכוונות הישן כוונת ק"ש, ועוד); "החסידים" (הכוללים גם צדיק מעיקרו וגם בעל תשובה) בחסד וגבורה (ושרשם בעטרא דחסדים ועטרא דגבורות שבדעת), "אהבה כמים" ו"אהבה כאש"; "הזקנים" בתפארת ("זה קנה חכמה" מופיע בתפארת, בסוד "מה שמו ומה שם בנו"); "אנשי מעשה" בנצח והוד, כחות המעשה; "כל העם האנשים והנשים כולן" – שבאים לראות ולשמוע – ביסוד ("האנשים") ובמלכות ("הנשים"), ודוק.

לא את עשר ההלכות של ספר זמנים ניתן להקביל כסדרן כנגד עשר הספירות באופן מכוון לגמרי: הלכות שבת בחכמה (כנודע ששבת היא מוחין דאבא), הלכות עירובין בבינה (המצטרפת לחכמה כתרדלמ"ל ותוחמת את התפשטות קדושתה כמהות עירובין), הלכות שביתת עשור בדעת (העיקר הכולל את הכל, "אחת בשנה" שהיא תמצית כל עשר קדושות הזמנים שכאן); שביתת יום טוב בחסד; הלכות חמץ ומצה בגבורה (כנודע – בפרט אצל רבי לוי יצחק שניאורסון – שאף שפסח הוא בכללותו חסד כל פרטי דינו בגבורה), הלכות שופר וסוכה ולולב בתפארת (גיוון המצוות השונות), הלכות שקלים בנצח (ניצוח מלאכת בית ה'), הלכות קידוש החדש בהוד (שם החשבונות של מצוה), הלכות תעניות ביסוד (שנקרא עני ותיקונו, תיקון הברית, על ידי התעניות), הלכות מגילה וחנוכה במלכות (שהיא "תורה שבעל פה" ולה שייכות המצוות הללו שמדרבנן). הדין המגוון והפרטני של "שמחה יתירה" מופיע כאן דווקא בהלכות שכנגד התפארת, מקום הגיוון והפירוט, ודוק.

לג הביטוי "מצוה להרבות" – ביטוי השייך להשנה, תשפ"ד!
– הוא חדי'פעמי בלשון הרמב"ם ביד החזקה.
לד הלכות שביתת יו"ט פ"ו ה"כ.
לה שם הכ"א.

לו שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח. וראה לשון אדה"ז

היסוד הגדול של עבודת ה' הוא השמחה (כפי שמסיים הרמב"ם את הפרק, וכדלקמן באריכות), ובשמחה זו גופא יש דרגות שונות. בדרך כלל אנחנו מסבירים^{מא} כי יש חמש מדרגות של שמחה – כנגד אותיות שם הוי' ב"ה עם קוצו של י' וכנגד חמש מדרגות הנשמה נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה: שמחה תמידית, שמחת יום טוב, שמחת "זמן שמחתנו" (כולל שמחת בית השואבה), שמחת תורה ושמחת פורים (הנר"נ חיובים מן התורה, לשיטת הרמב"ם שה"שמחה יתירה" של סוכות היא מהתורה, והח"י הוספות של דברי חכמים ומנהג ישראל). אכן, מכאן עולה ששמחת החגים גופא, "ושמחת בחגך", כוללת בעצמה גוונים שונים של שמחה, בכל ימי השמחה, וממנה מתפשטת ועולה ה"שמחה יתירה" (המכוננת כנגד הבינה-הנשמה, שפנימיותה היא-היא השמחה) הכוללת את שמחת בית השואבה וגם את שיאי השמחה הגבוהים יותר בשמחת תורה ובפורים.

ב. השמחה – מצוה כללית

שמחה של מצוה

את הלכות שופר, סוכה ולולב חותם הרמב"ם בכך שהוא הופך את השמחה לכלל גדול של עבודת ה' שצריך ללוות את כל המצוות: השמחה שישמחה אדם בעשית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב. וכל המניס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חומא ושוסה ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלותי עוד מואת והייתי שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה'.

שלאורה אין בה שום גבול והגדרה, השיוך של השמחה דווקא לעבודת ה'^{לב} דואג מיניה וביה לשמירתה מיניקת החיצונים^{לח}.

ועוד, שינוי גווני השמחה בתוך אותה מצוה מתאים גם לכך שדין שנאמר ביסודו בסוכות מלמד על כל זמני השמחה במעגל השנה – כולל שלשת הרגלים, בהם יש דרגת שמחה משתנה (מהשמחה ה'צנועה' של פסח, השמחה בחרות של "זמן חרותנו", שלא מפורשת בתורה; דרך השמחה בתורה ב"זמן מתן תורתנו", שמחה אחת בתורה; ועד ל"שמחה יתירה" של "זמן שמחתנו" – שותפות בחוית השמחה שלנו עם השמחה של ה', "שמחתנו" המשותפת^{לט} – המשולשת בתורה), וכולל ימי השמחה הנוספים, דוגמת ראש השנה ויום כיפור (ואף שבתות וראשי חודשים)^מ – כנ"ל באריכות.

בתניא פכ"ו.

לז' וראה דברי החינוך במצות "ושמחת בחגך" מצוה תפח (וראה גם מו"נ ח"ג פמ"ג):

משרשי המצוה, לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה, ורצה האל לזכותנו אנהנו עמו וצאן מרעיתו וציונו לעשות השמחה לשמו למען נוכח לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים לזכור בהם הנסים והטובות אשר נמלנו, ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו. וימצא לנו תרופה גדולה בהיות שובע השמחות לשמו ולזכרו, כי המחשבה הזאת תהיה לנו גדר לבל נצא מדרך היושר יותר מדאי.

לח' השמירה בבינה, להגביל את התפשטות השמחה, היא בסוד "מינה דינון מתערין" (ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח ש"יג פ"ח ושי"ד פ"ב). מיעוט התפשטות השמחה נלמד בפירוש מ"והיית אך שמח", אך לשון מיעוט (סוכה מח, א; ראה רבינו בחיי עה"פ ועוד). "והיית אך שמח" במילוי עולה 1533, אך פעמים חכמה, רמז שהמיעוט הנדרש בשמחת הבינה בא מכח החכמה (נקודה החכמה נעוצה בהתפשטות הבינה ושומרת עליה מטעות, כמבואר בדא"ח).

לט' וראה מודעות טבעית במאמר "מודעות טבעית" פ"ה. מ' במבנה הפנימי, שלשת הרגלים מכוונים כנגד עיקר המדות חג"ת – פסח בחסד, שבועות בגבורה וסוכות בתפארת (זהר ח"ג רנז, ב. ועוד), מתאים לכך שדווקא התפארת היא כאן המקור להתפרטות כל גווני השמחה (ראה גם הערה לא); ראש השנה ויום כיפור כנגד נו"ה; שבת כנגד היסוד (ראה זהר חדש מד, א; תקו"ז תקון ו. ועוד); וראש חודש – זמן התחדשות הלבנה-המלכות – כנגד המלכות (וביחס למבנה המובא לקמן בפנים, ראש חודש הוא כנגד הגי' של המלכות והשמחה התמידית, גם בימי החול, כנגד הז'ת שבמלכות), דו"ל.

מא סוד הוי' ליראיו ש"יג (עיי"ש בארוכה כיצד בשמחות הללו גופא יש התפשטות והתפתחות לגוונים שונים).

[עילאה] בהא [תתאה] תליא" – כשביניהם מחברת היו (ו החבור) שעיקרה מדת האהבה (שבהיותה "יומא דאזיל עם כולהו יומין" מט כוללת את כל ו מדות הלב).

עבודת ה' מתוך רצון

להתפשטות השמחה אל כל המצוות ביטוי נוסף בשיטת הרמב"ם. הרמב"ן בהשגותיו על מנין המצוות של הרמב"ן מוסיף עוד יז מצוות לא־תעשה, ששתי האחרונות שבהן – הנמנות גם אצל הבה"ג¹ – הן מצוות ביחס לרגש הלב בעת קיום מצוות מסוימות:

המצוה ה"ז שנמנענו שלא יחר בעינינו בשלחנו העבדים הפשים בשנה השביעית, ולא נחשוב שלוחם הפסד ומיעוט בעשרנו וכבודנו. ואם שלחנו אותם ע"פ ב"ד שכפו אותנו על זה, או מעצמנו מפני דבר אחר לא ברצון נפשנו נעבור בלאו, אבל יהיה לנו חפץ ורצון בענין לקיים מצות מי ששלח אותנו הפשים מיד אדונים קשים יתברך שמו ויתעלה מלכותו, ונחשב זה ריוח לנו שהוא יברכנו בעבור זה ויתן לנו עבדים ועושר ונכסים וכבוד, והוא אמרו יתברך לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה.

המצוה הי"ז היא שנמנענו גם כן שלא יחר בעינינו בתתנו צדקה לעניים, ולא נתן אותה להם בעין רעה ונחשוב אותה מיעוט לנו, אבל יהיה זה בעינינו שכר ותוספת בממוננו, לפי שהוא יתברך ישלם לנו הכל בכמה כפלים, והוא אמרו יתברך נתן תתן לו ולא ירע לבכך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ירך. בעל המגלת אסתר מתרץ כי הרמב"ם לא מנה איסורים אלו משום שהם נכללים כפרטים של מצוות שילוח עבדים ושל מצוות צדקה (ולא ראוי למנות פרטים כמצוות בפני עצמן, כפי שהגדיר הרמב"ם בדרש השביעי משרשי

מט ראה זהר ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער ח"ס פ"א.

נ בה"ג בהקדמה במנין הלאוין קסב וקסד.

הרבי חותם את השיחה בהסבר שסיום כזה מתאים דווקא כהמשך להלכות הקודמות, בהן הודגש שהשמחה כוללת בעצמה 'התרבות' מתוך חביבות המצוה – והרמב"ם מרחיב את הכלל הזה למצוות כולן (כאשר בשמחה שאיננה ב"זמן שמחתנו" המסוגל לשמחה מורגשת עוד יותר היותה "עבודה גדולה"). הרמב"ם מציין בפרט את השמחה "באהבת האל", שהיא מצוה תמידית^{מב}. בנוסף, כפי שהדגיש הרבי מליובאוויטש אין־ספור פעמים, כל חיי היהודי הם עבודת ה' – מהמצוות המפורשות ועד ל"כל מעשיך היו לשם שמים"^{מג} ו"בכל דרכיך דעהו"^{מד} – וממילא שמחה של מצוה היא חווית־יסוד של שמחה תמידית בכל חיי היהודי^{מה} (כנ"ל במבנה השמחות).

הרמב"ם מקשר כאן את השמחה לאהבה, בה יש לשמוח והשמח עצמו הוא "העובד מאהבה"^{מז}, ולשפלות, שהיא התנאי להשגת האהבה, כפי שלומדים מדוד המלך (ומוסבר באריכות בחסידות^{מז}). שמחה, אהבה ושפלות הן הכוחות הפנימיים של בינה, חסד ומלכות – כנודע^{מח} – וממילא יש כאן מבנה מובהק של הוה בשם הוי': הבסיס הוא השפלות של התאה (מלכות), שרק על גביו יכולה לבוא השמחה של ה' עילאה (בינה) – בסוד ה"א

מב כפי שמבואר בהקדמת ספר החינוך.

מג אבות פ"ב מ"ב. וראה גם לקו"ש ח"ג תרומה ס"ו, ויקהל ס"ד; ח"י וישלח ס"ו. ועוד.

מד משלי ג, ו.

מה ורמז: שמחת לולב – שהיא כאן המקור לכל השמחה (שהרי על נענועי הלולב בשמחה יתרה נאמר "ושמחתם לפני הוי' אלהיכם שבעת ימים", וראה באורך בדברי הרי"ף פערלא ה"ל בהערה ???) – בגימטריא שמחת חיים. אותו מספר (816) הוא גם שפלות, מקור השמחה (כדברי הרמב"ם וביאורים לקמן בסמוך). כפי שנלמד מדוד המלך שאמר "והייתי שפל בעיני" כמקור כוחו להיות "מפוז ומכרך לפני הוי'" (חושבנא דדין כחושבנא דדין)!

מו ורמז: שמחה אהבה בהכאה פרטית – ש פעמים א, מ פעמים ה, ח פעמים ב, ה פעמים ה – עולה ישראל, היינו שגדר ישראל הוא עבודת ה' מתוך שמחה ואהבה.

מז ראה מאמר השפלות והשמחה לרבי אייזיק מהומיל (ובכ"ד בד"ה "ויספו עונים בהוי' שמחה" מכל רבותינו נשיאנו).

מח ראה סוד ה' ליראיו ש"א פרקים ג, ח ו"ט ובכ"ד.

גם במצוות שהן חובת הלבבות יש פן מעשי, הרגש גשמי בלב¹³).

אכן, לפי המבואר עד כה, אפשר להוסיף מצוה שלישית בכל מצוה – מצות השמחה, שהיא מצוה כללית המלווה את כל המצוות, במעשה בפועל ובכוונת הלב האוהב את ה' (ומזדהה עם מצותיו). ורמז מובהק: **"חכם לב יקח מצות"** עולה **"ושמחת"** (מקור כל התפשטות השמחה במצות **"ושמחת בחגך"**)! מדוע הבעל שם טוב, ה'חסיד' הגדול של עבודת ה' בשמחה, לא מציין בפירושו את מצות השמחה בפירושו ל"חכם לב יקח מצות"? משום שבעוד את הכוונה ועשיה צריך לחבר במודע – לקיים את המצוה בפועל תוך כדי מאמץ לכוון את הכוונה הנכונה – השמחה היא השראה אלקית השורה מאליה על מקיים המצוה בכוונת הלב הראויה, מתוך בטול ושפלות (אור מקיף השורה על האורות הפנימיים של העשיה והכוונה).

במושגי הבעל שם טוב, שלש המדרגות – כונה-עשיה-שמחה – הן בסוד הכנה-הבדלה-המתקה, חש-מל-מל¹⁴: כוונת המחשבה השקטה היא ה"חש" (וענינה הפנימית הוא הכנה, שפלות ובטול בקיום המצוה¹⁵); עשית המצוה בפועל היא פעולה של תיקון (עשיה לשון תיקון¹⁶) והבדלה בתוך המציאות, "מל" לשון ברית מילה (שעושה את היהודי ליהודי...); השמחה של מצוה היא המתקה, והיא מתגלה ומתפשטת עוד ועוד, "מל" לשון דיבור. גם כאן, הכלל הוא שעבודת האדם היא הכנה והבדלה – כוונה ועשיה – כאשר המתקה (שמחה) היא השראה הבאה מעליה מלמעלה כ"עבדת מתנה"¹⁷.

נד ראה ספר המאמרים תרצ"א ד"ה "בסוכות תשב"ו הערה 28, וש"נ.

נח כש"ט (קה"ת) אות כח.

נט שעל כן דחתה החסידות את מי שכוונתו גורמות לו להתגדל ולומר "רזי לי" (הקדמת אמרי בינה).

ס ראה ראב"ע על בראשית ב, ד; בראשית רבה יא, ו (ובכ"מ); פסיקתא רבתי; ו; זחר ח"א מז, ב.

סא במדבר יח, ו. וראה תניא פ"ד; חנוך קטן; אגה"ק ו.

המצוות שלו). אכן, בעל ליקוטי מהרא"י¹⁸ שולל את דבריו, בהזכירו שמכיון שמדובר בלאוין – ולא רק בפרטי עשה – כן היה ראוי למנותם גם לדרכו של הרמב"ם, והוא מצייע תירוץ נפלא אחר. הוא אומר שאצל הרמב"ם מצוות אלו הן חלק מ"צווי כולל לכל התורה" שאינו נמנה בפני עצמו¹⁹ (ו"אף שנשנה אצל מצות מיוחדות עם כל זה אין בכך כלום"), שהוא הוראת השמחה בעבודת ה' המפורטת כאן, אותה הסביר המגיד משנה כך:

ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל...

כלומר, השמחה של מצוה המתוארת כאן היא בעצם צווי כולל המלמד לא רק על השמחה בכל המצוות, אלא על כך שיש לעשות את המצוות מתוך הזדהות פנימית וללא תחושה שיש בהן כפיה נגד רצוננו²⁰.

"חכם לב יקח מצות"

על הפסוק "חכם לב יקח מצות"²¹ דורש מורנו הבעל שם טוב²² כי "חכם לב" לוקח בכל מצוה שהוא עושה "מצות" לשון רבים (ו"מיעוט רבים שתים"²³) – מצות הכוונה, שהיא המצוה הפנימית, ומצות העשיה, בפועל ממש (כאשר

נא הובא בספר הליקוטים בהלכה דנן.

נב ראה הקדמת הרמב"ם ל"סהמ"צ שרש רביעי.

נג לכאורה, הדברים אינם תואמים את מאמר חז"ל שעל האדם לומר על האיסורים "אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי" (ספרא קדושים פ"ט; וראה דברי הרמב"ם בזה בשמונה פרקים פ"ו), ויש לומר שאמירה זו נועדה רק להגביר את השפלות בנפש – מתוך הכרה בטבעי הרע והצורך בכפיתו – שהיא היא הבסיס לשמחה הרצויה, ודוק.

נד משלי י, ח.

נה כש"ט (קה"ת) אות ט"א.

נו ירושלמי יומא פ"ב ה"ד.

פרקי אבות

פרק ד חשנה ט

עוני ועושר

רבי יונתן אומר, כל המקיים את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. וכל המבטל את התורה מעשר, סופו לבטלה מעני.

ודאית ותמימה, כמו תינוק הקורא לאביו 'אבא'. זו האמונה הראשונה לה זכו ישראל ביציאת מצרים, והיא סוד המצה הנקראת "לחם עני". אך התכלית היא להגיע מתוך האמונה הזו אל הדעת, "דע את אלהי אביך", וכמו שזכו ישראל במתן תורה "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלהים". אם כן "תחילת העבודה צריך להיות בבחינת אמונה לבד דווקא, וממנה יבוא אחר כך לבחינת הדעת שהוא השגת פנימית התורה, וכמאמר רז"ל כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר".

כך גם בהקשר לתפלה: על הפסוק "תפלה לעני כי יעטף"¹ נאמר בספר הזוהר שזו התפלה המעולה והקודמת לכל התפלות שבעולם (ה'עוטפת' את כל התפלות). העניות הטובה היא כאשר האדם מתפלל מתוך המקום שלו, מתוך האמונה הפשוטה (ללא ה'עושר' המקיף אותו, נכסים גשמיים או רוחניים, השגות ומדרגות). צריך להתחיל מהעניות הזו, מנקודת האמונה. אכן, התכלית היא להגיע לעשירות – תפלה מתוך דעת שלמה, בהירות (כמו שמודגש בדרך חסידות חב"ד, על חשיבות ההתבוננות לפני התפלה, התבוננות 'עשירה' ככל האפשר).

בעל 'מדרש שמואל' מפרש את המשנה על עניות ועושר הדעת, שהרי "אין עני אלא בדעת"² ואין עשיר אלא בדעת. וכך מתפרשת המשנה: "כל המקיים את התורה מעוני הדעת, ועם היות שאינו יודע בתורה הוא מקיים מה ששמע או ידע [למרות שאין לו ידיעה רחבה ועמוקה הריהו מקיים לפי מה שיודע] סופו לקיימה מעושר דעתו יתברך שהוא ישפיע עליו מחכמתו כי ראשית חכמה יראת ה' [וכיון שהוא קיים מתוך יראת שמים, הוא יזכה גם לחכמה]. וכל המבטל את התורה מעושה, שהוא יודע כדואג האדומי והוא רשע גמור, סופו לבטלה מעוני, שתשכח ממנו, כמו שהיה בדואג ששכח תלמודו, וכמו שארז"ל 'חיל בלע ויקאנו'³."

ואדמו"ר הזקן⁴ הוסיף לבאר: יש עניות דעת חיובית, והיא האמונה! האמונה בתחילתה אינה נובעת מתוך הדעת הידיעה, אלא אמונה פשוטה,

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב אייר תשפ"ד.

א לפי נדרים מא, א.

ב סנהדרין קו, ב ופירש"י "חיל בלע ויקאנו, המתן עד שתשכח תורתו".

ג לקו"ת פרשת ויקרא ו, ג. וראה **סודות מן הסדר בפסקא** 'לאכול אמונה' עמ' 203.

ד לפני התוועדות י"ט כסלו תשפ"ד.
ה תהלים קב, א.



גבורי כח

"האיש המשכיל" (בעל המוחין, 'חב"דניק') צריך לתקן את המלכות ואז נמשכים על ידה רוב טוב וחסד. הכל עובר דרך המלכות, אבל לשם כך צריך לבנות את המלכות, זו העבודה שלנו. כל אחד פועל את תיקון המלכות בעבודת ה' שלו, מצוות ומעשים טובים ותורה ותפלה, אך היום יש להדגיש במיוחד את תיקון המלכות גם בתחום הצבורי (המלכותי), 'תיקון המדינה'. נתבונן בביטוי שכינת עוזנו. עוזנו היינו העז

שלנו, השכינה-מלכות היא 'שלנו', 'ה' עז לעמו יתן", "הוא נותן עז ותעצומות לעם". **שכינת עזנו = בראשית**. "שכינת עזנו" מתחבר לביטוי "תפארת עזך", השכינה שלנו עם התפארת שלך, כאשר מהתפארת נמשכים עז ותעצומות למלכות, יחוד תפארת ומלכות. **תפארת עזך = הוי' תורה ישראל** ("תלת קשרין" דכולא חד ממש, סוד **בראשית = שלשה דברים יחד**). ביחוד **תפארת עזך שכינת עזנו** יש טוב אותיות והוא עולה **טוב פעמים ענג** (ממוצע כל אות), "אין בטוב למעלה מענג".

בנין המלכות הוא בתהליך של נקודה-ספירה-פרצוף (המקבילים לנקודה-קו-שטח): בהתחלה היא נקודה ("נקודה תחת היסוד"), אחר כך היא מתפתחת ל'ספירה' הכלולה מעשר ספירות, ולבסוף היא הופכת לפרצוף שלם עם **תריג בחינות (רמח אברים ו-שסה גידים)**. והרמז: **בנין המלכות = תריג**.

וְעִשְׂיָתֶם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשְׂיָתֶם אֹתָם וְיִשְׁבְּתֶם עַל הָאָרֶץ לְבְטָחָהּ. תמצית התורה של האהבת שלום: יש טוב גנוז ונסתר, ויש להמשיך אותו בחסד גלוי. המשכת החסד היא על ידי המלכות. יש לתקן את המלכות, לבנות את קומתה, וליחד אותה עם היסוד, כאשר בנין המלכות הוא על ידי החכמה. וכל זה על ידי בטחון חזק בה', "וישבתם על הארץ לבטח".

הטוב עצמו גנוז ונסתר, "טוביה גניז בגויה", ויש להפוך אותו לחסד גלוי ("מה רב טובך אשר צפנת ליראיך [טוב צפון] פעלת לחוסים בך נגד בני אדם [בהתגלות]" – "אך טוב וחסד ירדפוני". הטוב נמצא בתחום עולם האצילות האלקי ולכן הוא גנוז, וצריך להמשיך אותו למלכות (בחינת ארץ), ומשם לעולמות התחתונים ב"ע (הארץ התחתונה).

שכינת עוזנו

המלכות הנקראת "שכינת עוזנו" היא הדלת, "זה השער לה" – השער דרכו נכנסים מלמטה למעלה ודרכו יורדות ההשפעות מלמעלה למטה. דלת לשון דלות, "דלית לה מגרמה כלום", אך גם מלשון הגבהה, "ארוממך ה' כי דליתני".

נערך ע"י יוסף פלאי, מתוך שעור שבת פרשת אמור תשפ"ד. א' ויקרא כה, יח.

לדחוק בחכמה

תיקון המלכות ובניינה הוא על ידי החכמה, "בחכמה יסד ארץ [מלכות]", והמשכת השפע עצמו הוא מהיסוד (ביחוד יסוד ומלכות). באמת, היסוד עצמו נמשך מהחכמה, בסוד "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א".

חכמה אותיות **מחכה**, "דחקין למלה דחמתא... ומחכאן לה". לא המתנה פאסיבית אלא לדחוף ולפעול שהדבר יקרה, מתוך חכך ומאמץ, **חכמה** אותיות **חך** (חכוך) **מה**. "באמצעות החיכוך והדחיפה שאנו דוחפים על ידי מצוות ומעשים טובים, וקול השאגות והרעמים שאנו עושים בתורה ותפלה". הדחיפה והחיכוך הם פעולת היסוד, הדוחק לרדת ולהשפיע. כל דבר טוב שאנו עושים הוא חכוך ודחיפה, "דחיקת הקץ" במובן החיובי, לזרז את הגאולה (כדברי הרבי שזו הכוונה הפנימית בכל מעשה טוב).

זהו "גבורי כח עושי דברו" (פסוק הנדרש על שומרי שביעית), הצדיקים המתקנים את המלכות בדחיפה בכח, להמשיך את החכמה ליסוד שישפיע למלכות (לעומת הרשעים הדוחקים את המלכות להיות נקודה בלבד). "עושי דברו" – המלכות נקראת דבר ודיבור (גם מלשון הנהגה, "דבר אחד לדור"), כמו הביטוי **דבר מלכות** (העולה **שבת**, זך פעמים **הוי**, "שמן זית זך" כאשר השמן הוא החכמה הבונה את המלכות, סוד זך מילויי שם הוי').

בטח בה'

"וישבתם על הארץ לבטח", היינו על ידי פעולת הבטחון בה', "בטחון אמיתי וחזק"! הבטחון הוא "שעושה כל דבר בלב שלם" – כאשר יש בטחון אמיתי וחזק עושים הרבה מעשים טובים והכל בלב שלם. תיקון המלכות הוא על ידי מעשים טובים, שעבורם צריך בטחון אמיתי וחזק, ואז ממשיכים את הטוב למלכות, הארץ העליונה, וממנה לארץ התחתונה (המציאות הממשית).

כך מתפרשים הפסוקים "כי גרים ותושבים אתם עמדי. ובכל ארץ אֶחָזְקֶם גְּאֹלָה תִתְּנוּ לְאַרְץ". "כי גרים ותושבים אתם עמדי", להיות עם ה' היינו בטחון אמיתי וחזק (כמו "לא אירא רע כי אתה עמדי"), בתחילה אתם גרים (כמו "לגור בארץ באנו" שלא באו להשתקע) ולבסוף תושבים קבועים. "ובכל ארץ אחזתכם", לאחוז במדת ארץ, תקון המלכות. "גאולה תתנו לארץ" המשכת היסוד למלכות ולארץ התחתונה (בדרך כלל היסוד נקרא גואל, אך כאן הוא נקרא גאולה, כמו סמיכת גאולה לתפלה, יסוד ומלכות). הארץ היא ארץ ישראל, אבל "בכל ארץ אחזתכם" רומז גם לחוץ לארץ, שבכל מקום שגלו שכינה עמהם (כדברי בעל הטורים כאן), ולבסוף "עתידה ארץ ישראל להתפשט בכל הארצות".

בסיכום הדברים, למדנו על שבע בחינות שונות, בסדר הבא: מתחיל מהטוב הנעלם והגנוז; אחר כך חסד ההולך ומתגלה ("טוב וחסד"); אחר כך חכמה (ממנה נעשה בנין ותיקון המלכות); יסוד (המשפיע למלכות); בטחון (שעל ידו ממשיכים את הטוב); מלכות, הארץ העליונה; הארץ התחתונה.

שבע בחינות אלו מכוונות כנגד שבע המדות בדרך זו: הטוב הגנוז מגיע מעטרא דחסדים בדעת דרדל"א (גנוז בכתר), ולכן שייך לחסד. החכמה שייכת לגבורה, כיון שגבורה דעתיק מתלבשת בחכמה סתימאה דאריך (סוד "כולם בחכמה אתברירו"). החסד (התגלות הטוב) שייך לתפארת, החסד מתגלה בשני השלישים התחתונים של התפארת (ואילו השליש העליון, המכוסה, מקורו בטוב הגנוז שהוא עצמו נובע מ'תפארת הנעלם'). הבטחון החזק שייך לנצח, בטחון הוא פנימיות הנצח. המלכות (הארץ העליונה) שייכת להוד, "איהי בהוד", "הוד מלכות". היסוד הוא במקומו, והארץ התחתונה היא מלכות (היורדת לעולמות התחתונים), היסוד בונה את המלכות ומתיחד אתה ואזי היא השער לכל ההשפעות הנמשכות למטה.



שבת הארץ

השמיטה היא "שבת לה", "שנת השבת" כמו יום השבת. וסובר ראב"ע שגם בשבת אסור להניח לגר תושב לעשות מלאכה, וכמו שכתב בפרשת יתרו "הגר שהוא על דתו [שלא קבל את דת ישראל] והוא גר שער [לא גר צדק], על זה התנאי ידור בארץך שלא יעשה מלאכה בשבת". ויש לומר שבכח שתי השבתות, יום שבת ושבת הארץ, להעלות את הגר התושב לדרגת ישראל, אזרח הארץ, ודוק. וכן שיטת ראב"ע שגר תושב צריך לבוא למעמד הקהל, "אולי יתיהד" (ימשך להתגייר לגמרי).

שבת לה'

"וטעם שבת לה' כיום השבת". יום השבת נקרא שבת לה' כי ה' שבת בו מכל מלאכתו וכן השביעית היא על שם שה' שבת ביום השביעי. שבת מעידה על בריאת העולם ושביעית מעידה שהקב"ה אדון העולם ומנהיגו תמיד, "זרעו שש שנים והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי היא"¹.

ועוד כתב ראב"ע שהשבת והשביעית מיועדות לעבודת ה' ועסק התורה: "כי השם קדש זה היום [יום השבת] וזימנו לקבל הנפשות תוספת חכמה יותר מכל הימים... ראינו כי שנת השמיטה דומה לשבת, כי גם היא שביעית בשנים,

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה"². מצוה על ישראלי שלא יעזוב גר לזרוע שנת השבת, כאשר לא נעזבו לעשות מלאכה בשבת, כי הוא ברשותנו. וטעם שבת לה' כיום השבת. וסוד ימי עולם רמוז במקום הזה. תחלה מבאר ראב"ע שפרשות בהר־בחקתי נאמרו מיד לאחר מתן תורה. אז נאמר מה שכתוב בסוף פרשת יתרו ("אתם ראיתם"), פרשת משפטים ופרשות בהר־בחקתי (הברכות והקללות), ועל כל זה נכרתה הברית הכתובה בסוף פרשת משפטים.

ממה שכתוב "ושבתה הארץ" מובן שהמצוה מתייחסת לארץ עצמה, 'חפצא' (ולא ציווי לאדם־הגברא, כגון "תשבתו" וכיו"ב). מצוה עלינו שהארץ תשבות בשנה השביעית, "חובת קרקע" של שביתת הארץ ולא רק חובת גברא של שביתת האדם³ (מתאים למבואר שמצוות דאורייתא ככלל מתייחסות לחפצא לעומת מצוות דרבנן המתייחסות לגברא). מטעם זה, מצוה עלינו שלא להניח לגר־תושב לזרוע בארץ בשביעית (בדומה לשביתת בהמה בשבת), וכן דעת כמה מגדולי הפוסקים שאסור שגוי יעבוד בשדה שלנו בשביעית.

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב אייר תשפ"ד.

א ויקרא כה, א"ב.

ב ראה בספר ושבתה הארץ עמ' קמח ואילך, וש"נ.

ג סנהדרין טל, א. לכל זה ראה ושבתה הארץ עמ' צה.

להם ביד משה עבדך"^ד, "לכולי עלמא בשבת נתנה תורה לישראל".

וכתב רבינו בחיי בפרשתנו "ויתכן לומר בטעם שהזכיר 'בהר סיני' כי מפני שישראל שמעו מצות השבת מפי הגבורה בהר סיני, והשמטה והיובל מצות נמשכות אחר השבת, על כן הוצרך לבאר כאן כי גם השמטה והיובל נצטוו בהר סיני, כי טעם אחד לכולן".

והנה בפתיחת מסכת אבות נאמר "משה קבל תורה מסיני", ומפרשים^ט שמשה קבל את התורה בזכות מדת הענוה שלו ("והאיש משה עניו מאד") כשם שהר סיני נבחר מפני היותו עניו ושפל. השבת והשביעית שנתנו בהר סיני שייכות למדות הענוה והשפלות – שבת ושביעית הן בחינת מלכות "דלית לה מגרמה כלום", ומדתה הפנימית של המלכות היא השפלות, "והייתי שפל בעיני", וכן בשבת ובשביעית אנו 'מחזירים' את הכל לה' ומודים בהכנעה שהכל שלו. מקיימים "מאד מאד הוי שפל רוח" ואז זוכים ב"טובה הארץ מאד מאד" (ואם לא מודים ח"ו אז באה גלות).

מבואר שיש 'פרצוף' ארבע מדות טובות בנפש: בטול, ענוה, הכנעה, שפלות, כנגד שם הוי' ב"ה. לענייננו, העיקר הוא הענוה והשפלות, אלא שהענוה כוללת את הבטול, יחוד י"ה. והשפלות כוללת את ההכנעה, יחוד ו"ה. **שבת בראשית שבת הארץ** = 2613 (מורכב מ-26 ו-13, הוי' אחד) = 13 פעמים **פה אל פה**. נוסף לזה **בטול ענוה הכנעה שפלות** ונקבל 3757 = 13 פעמים 289. **289 = טוב ברבע = ברא אלהים, הכל בכלל "ברא אלהים", זכר למעשה בראשית.**

ח נחמיה ט, יג"ד.
ט שושנים לדוד ועוד.

יצוה השם שיקראו התורה בתחלת השנה^ז נגד האנשים והנשים והטף, ואמר הטעם 'למען ישמעו ולמען ילמדו וגו' ושמרו'. והנה השבת נתנה להבין מעשי השם ולהגות בתורתו^ח. אם כן יש לפרש "שבת לה", מוקדשת לעבודת ה'. מה שהשנה השביעית נקראת שבת רומז ל"סוד ימי עולם", כדברי חז"ל "שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב"^י. והרמב"ן הביא את דברי ראב"ע וכתב שזהו "סוד גדול מסודות התורה", וביאר כי ששת ימי בראשית רומזים לקיום העולם ששת אלפים שנה ("יזמו של הקב"ה אלף שנים"), "הנה הימים [ששת ימי המעשה ויום השבת] רמז לאשר ברא במעשה בראשית, והשנים [שנות השמיטה] ירמזו לאשר יהיה בבדיאת כל ימי עולם. ועל כן החמיר הכתוב בשמיטה יותר מכל חייבי לאוין, וחייב הגלות עליה... מפני שכל הכופר בה אינו מודה במעשה בראשית ובעולם הבא".

שבת ושביעית חסיני

השביעית נאמרה "בהר סיני", ועליה נכרתה הברית בחורב (כולל הקללות של בחקתי, בהן מדובר על הגלות בעוון שמיטה), וכן השבת מיוחדת להר סיני, "זכור את יום השבת לקדשו", וכמו שכתוב "ועל הר סיני ירדת... ואת שבת קדשך הודעת להם ומצוות וחקים ותורה צוית

ד לדעתו מצות הקהל היא בשנת השמיטה עצמה. ראה פירושו להלן כה, ט. דברים טז, א. דברים לא, י. ואכמ"ל.
ה שמות כ, ח (וכו"ב ברמב"ן ורבינו בחיי שם, וראה בדבריהם שזהו ענג שבת).

ו וראה מגלה עמוקות פרשת בהר שפירש כך בדברי רש"י "לשם ה'" היינו ללימוד התורה (שהיא שמותיו של הקב"ה).

ז סנהדרין צז, א.





הסיפור החסידי הרמ"א | ואת העורבים צויתי

רבי משה איסרליש נולד לרבי ישראל הפרנס ולדינה מלכה בת דודתו של מהר"ם מפדואה, בקז'ימייז' שבדרום ממלכת פולין. הוסמך לרבנות בגיל 13, ולמד בישיבה אצל רבי שלום שכנא מלובלין, שלאחר מכן היה חותנו בזיווג ראשון. כיהן כדיין בבית הדין בקרקוב, יחד עם גיסו רבי יוסף כץ, ורבי משה לנדאו, וכראש ישיבה שהקים בעיר. היה רבה הראשי של הקהילה היהודית בקז'ימייז', ובימיו יהדות פולין שגשגה מאוד. בשנת שי"ב נפטרה אשתו הראשונה והיא בת עשרים בלבד, והוא נישא בשנית לבתו של רבי מרדכי כ"ץ. לפי גרסה אחרת, נישא הרמ"א אז למרת קרענדל, בתו של רבי משה עברליש. המהרש"ל היה קרוב משפחתו, והוא הרבה להתכתב ולהתפלחם עמו בהלכה. הרמ"א חיבר ספר הלכה מקיף, בדומה לשולחן ערוך, אך עקב יציאת השו"ע לאור גנז אותו מתוך ענוונותו, והוסיף במקום זאת רק הגהות לשו"ע. הטורי זהב כותב בחיבורו על השולחן ערוך כי שמע מזקן אחד שהיה בקראקא כי הרמ"א נסתלק בל"ג בעומר בשנת של"ג, אולם תלמידו רבי דוד גנז כותב בספרו "צמח דוד", כי נפטר בל"ג בעומר שנת של"ב.

ידרוש ממנו. אולי לא יצטרך לשהות אצלו ויוכל למכור השומן אח"כ, והלך עם השמש. אך בבואו אל הרב, שאלו הרב: מאין לך השומן הזה? והתחיל לצעוק בדרך העמי הארץ: רבי קרושי, אשתי בעצמה גידלה האווזות, ואני נסעתי במכוון להעיר להביא את השו"ב לשחטם, ובביתי נעשה השומן. אז עמד הרמ"א וצ"ל מלא קומתו והתחיל לאיים עליו ביותר עד שנתן תודה שהוא שומן דבר אחר.

הביט עליו השמש בתמיהה: איך כיוון ברוה"ק? ואמר לו הרמ"א: תדע בני, שאין זה שום רוה"ק! אך בהליכתי התבוננתי שעל עגלה זו סובבים עורבים הרבה חוץ מהרגיל, ועל העגלות האחרות לא ראיתי אף עורב אחד, מזה הבנתי שבוודאי זה שומן אסור. העורבים הם סמל מובהק של טומאה, משום האכזריות הטבועה בהם. אמנם בזמן אליהו הביאו לו העורבים מזון כשר – אך מפורש בחז"ל שהאחראי על הכנת האוכל היה עובדיה הנביא, שכגר אדומי ידע לגייר את האכזריות האדומית ולהפוך אותה לשליחת הקדושה.

שמעתי מהרב הישישי הרב ר' אברהם שאול ז"ל מקרעשוב, ששמע מזקנים נאמנים: שפעם אחת הלך הרמ"א מביהמ"ד לביתו דרך השוק, וראה שעומדים שם הרבה עגלות שהובא עליהם למכירה שומן אווזות. ואמר למשמשו שיעמוד אצל עגלה אחת, וכשיבא בעל השומן יאמר לו שהרב קורא אותו. השמש מילא פקודתו, אמנם בבוא בעל השומן והשמש אמר לו שיטריח את עצמו להרב דמתא, סירב בדבר באמרו שעתה אין לו שהות, ואחר שימכור השומן יבוא. השמש, בהבינו שמסתמא נחוץ הרב שיבוא במקום, אמר לו שבל ימעה את עצמו, כי לא יתן לו למכור השומן עד שילך להרב, וכל הקונים שירצו לקנות יאמר הוא להם שהמוכר נקרא אל הרב ומסרב לילך, ובוודאי לא יקנה שום איש מאתו.

בעל השומן הבין כי הצדק אתו, ובאם יסרב נגד הרב יפסיד יותר, כי לא עלה על דעתו מה שהרב

שלזינגר בעל 'לב העברי':

"שמעתי מעשה מהרמ"א ז"ל אשר מת בן ל"ג שנים ומת בל"ג בעומר בשנת של"ג ועשה ל"ג ספרים. והספדן סיפר עליו ל"ב שבחים והי' מצטער עצמו למצוא עוד שבה אחד להשלים מנין ל"ג, עד שבא זקן אחד ואמר שמנהג רמ"א ז"ל היה בכל פורים ללבוש פרוצה ולהתנכר לעצמו בבגדים אחרים וצעק בכל בית 'צו מעריב בזמנו, וזה היה שבת ל"ג שלג'."

אך עם זאת, ככלל המדא דאתרא הוא בחינת מלך, שאסור לו למחול על כבודו. יש בכך מעין מה שנאמר על יהושפט, "ויגבה ליבו בדרכי ה'", וזו ה"שמינית שבשמינית גאוה" שמצווה להותירה אצל תלמידי חכמים. אך עם זאת, מסופר בתנא דבי אליהו, כי אליהו הנביא אינו סובל ריח של בעל גאוה. ריח בעל גאוה הוא הלעומת זה של ריח המשיח, עליו נאמר "והריחו ביראת ה'", ואצל אליהו הנביא משרו אין סבלנות אפילו להתנשאות חיצונית, הנצרכת אצל רב העיר. עם זאת, אין הכוונה שהדבר פסול מעיקרו: מי אם לא הרב ילמד דעת את העם, וגם ימנע בתקיפות תקלות כמו זו שסופר עליה? משום כך, אליהו הנביא בעצמו הורה לרמ"א להמשיך ברבנותו ולהורות לישראל את המעשה אשר יעשון. שם משפחתו של הרמ"א – **איסרליש** – רומז לשם **ישראל**, אך הוא עולה בגי' **תורה**, היינו "ישראל ואורייתא כולא חד", סוד נשמת הרמ"א. **משה איסרליש** היינו "משה אמת ותורתו אמת" וכמליצת ה'חתם סופר' הידועה על פסקי הרמ"א – "ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א".

בסיפור שלנו, הופך הרמ"א לטוב גם תכונה נוספת של העורבים – החשדנות. מובא במדרש, כי העורב לא רצה לצאת מהתיבה משום שחשד בכוונות זדון מצד נח, שהציל את חיו. כאן, החשדנות מתבררת כמוצדקת והאיזמים הקשים מצילים יהודים רבים מאיסור (ובתוכם, כמובן, בעל הסחורה עצמו).



היה לרמ"א חבר טוב, רבי חיים אחיו של המהר"ל מפראג. פעם נודע לו להרמ"א, שחבירו רבי חיים בא אליו אליהו בכל יום ולומד עמו, וביקש הרמ"א ממנו שידבר עם אליהו שירשה לו גם כן להשתתף בלימוד זה.

ודיבר עמו, ואמר לו אליהו שקשה לו לסבול את השרוולים הרחבים (זאת האיצימלא הרבנית שהרמ"א היה לובשה בתור רב העיר). כאשר מסר ריח תשובה זאת לחבירו הרמ"א, אמר שהוא מוכן לעזוב את הרבנות כדי שיוכל להשתתף בלימוד חשוב זה. אבל אליהו לא הסכים גם לזה שיוותר על הרבנות, ואמר שרבים צריכים לו ואסור לו לעשות זאת.

מדוע סולד אליהו מהרבנות, אם הוא מכיר בהכרח שבה?

באופן פשוט, יש בכך תוכחה כלפי הגאוה שמבטאים בגדי שררה. אך כאן, קשה לומר זאת: הרמ"א היה ענו ושפל ברך באמת, וגנז את חיבורו הגדול כדי להפכו ל"מפה", הפרוסה על פני ה"שולחן ערוך". מסופר גם, כי בפורים היה נוהג בניגוד לכל הרגלי המכובדות של העיר מתחפש ולובש מסכה ומעורר את תושבי העיר כשמש פשוט. וכך מספר רבי עקיבא יוסף





מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מה אומרים לאומות העולם על המצב בארץ?

אני מתעתד להשתתף בכנס שפונה לגוים אוהבי ישראל (הכנס עורר רעש תקשורתי רב, כי בוטל בלחץ אנטי־ישראלי וחודש במקום אחר). מהו המסר העיקרי שצריך למסור למשתתפים בתקופה הזו בנוגע למצב בארץ הקדש?

מענה:

ביחס למלחמה, יש להבהיר שישראל חייבת לנצח, לכבוש ולהחיל רבונות יהודית על כל חבל עזה, שהיא חלק מגבולות ארץ ישראל. צריך לישב אותה ברצף של ישובים, לכתחילה רצוי ישובים של בני־תורה (שכן, בעבר היתה עזה מקום תורה וברבנות העיר שמשו רבנים גדולים). כמובן שאסור להחזיר את המצב לכפי שהיה לפני המלחמה ח"ו.

[לגבי החטופים, יש מספיק מידע מודיעיני בשביל לתכנן פעולות חילוץ, תוך כדי חיסול המחבלים, כך שמעתי ממקור נאמן].

צריך לספר שישנה התעוררות רבה מלמטה לחזרה בתשובה יחד עם מסירות נפש ממש

שבזכות הפעילות המשותפת של כל המאמינים יתגלה מלך המשיח!

חיזוק לתקופת שמירת הריון

אני נמצאת בשמירת הריון כבר מזה כחודש, ויש עוד תקופה משמעותית עד הלידה הצפויה – בעתה ובזמנה, בע"ה. זו תקופה קשה לי בבית הרפואה וגם לשאר המשפחה שבבית. נודה לברכה, עצה והכוונה לתקופה הזו.

מענה:

קודם כל, ברכה שהכל יעבור בשלום ובטוב ושהלידה תהיה בשעה טובה ומוצלחת, ילד בריא ושמח (ואמא בריאה ושמחה)!

צריך להסיח דעת מאי הנוחות של ההוה ולהתמקד במחשבה על השמחה הגדולה של העתיד. בטח את יכולה לראות את הילדים ולשמוח יחד אתם.

שהשי"ת יתן לך ולבעלך כחות נפש (וגם בגשמיות) לעבור את התקופה הזאת בכי טוב, ואז "לפום צערא אגרא" בטוב הנראה והנגלה.

של החיילים בשטח כו' אך עדיין ה"למעלה" לא מתעורר כדבעי ומה שיכול לעזור הוא דוקא השמעת קול של חסידי אומות העולם המאמינים בסגולת העם הנבחר וסגולת ארץ ישראל, שתהיה שלמה וטהורה.

כל זה בנוסף להעברת רעיונות עמוקים מהתורה והחסידות על הפרשות הקרובות:

פרשת בהר (לשון בהירות): "גאולה תתנו לארץ", היינו יחוד גאולה־יסוד, וארץ־מלכות, כמו המצוה להסמיך גאולה לתפלה. ומי שזוכה ליחוד זה של יסוד ומלכות – יחוד ה"צדיק יסוד עולם" שבדור עם כלל ישראל וחסידיו אומות העולם, מוליד פה למטה מעשים המביאים גאולה לעולם כולו (וראה עוד במדור אהבת שלום בגליון זה).

פרשת בחקתי: "אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם... שלום בארץ... משכני" ר"ת **גשם**, הכל כלול ב"גשמיכם בעתם", "עת לעשות לה' וגו'".

ועוד ועיקר – יש לעורר יותר ויותר את הרצון של תומכי ישראל להתחבר לעם היהודי ולהביא יחד את הגאולה לעולם כולו.



בילת פזחק

"יפוצו מעינתיה חוצה", מפציר המשיח עצמו בבעל שם טוב. האמת היא, שגלוי סודות התורה התחיל עוד הרבה לפני הדורות האחרונים. כך נהג בעל ההלולא שלנו, רבי שמעון בר יוחאי. הוא מעיד על עצמו כי קיים את הפסוק "הולך רכיל מגלה סוד!"

אחרי את הפזחק

הגעתי ללמודים באותו יום עם שמחה גדולה וצפייה דרוכה, לא דבר של מה בכך לחזור לפתח אחרי העדרות כזו ממשכת. אמא שלי בעקרו חוששת מהפער הלמודי שנוצר בתקופה בה נעדרתי. סך הכל בחדשים מספיקים לא מעט חמה, שגם עם עזרה פרטנית לא קל לסגור, אבל כמו שאתם מנחשים אותי הדבר הטריד פחות. עם למודים מסתדרים, העקרו שאוכל כבר לחזור אל החברה.

בצפוי, המפגש היה מרגש. את ההפסקות נצלנו עד תום. להשלים

שרשרת מסירת התורה עוברת מדור לדור. איך אומרים בפזקי אבות? "משה קבל תורה מסיני ומסרה..." עד אלינו. בשרשרת זו כלולים חמשה חמשי תורה, ספרי הנ"ה, המשנה, הגמרא והפוסקים. אבל המיוחד ביום ל"ג בעומר, אותו נחגג במוצאי שבת, קשור עם שרשרת נוספת-נסתרת. הכונה לשרשרת פנימיות התורה, תורת הסוד.

האם בכלל טוב לגלות סודות? זו בעיה, כי פגע שאתה מגלה את הסוד הוא כבר מפסיק להיות סוד, וזו הסבה שתורת הסוד העברה במשך שנים רבות בחשאי. רק מעטים הרשו לגשת אליה ולטעם מפרותיה, ודבריה נמסרו בעל-פה, מרב לתלמיד, כמעט בלי שהדברים יעלו על הפתח. בדורות האחרונים, חל שנוי של ממש בנושא הזה: ככל שאנו מתקדמים לביאת המשיח הופכת תורת הסוד לנחלת רבים. "מצוה לגלות זאת החקמה", מורה האריז"ל לתלמידיו. לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

ולומד כיצד עלי לקום בבקר כמו אריה מהמטה ולהתחיל את היום כיהודי, ואני שואל את עצמי – למה כל כך קשה לי? למה בספר זה פשוט ואצלי זה 'נתקע' על ההתחלה? אני גם שומע ספורים על גדולי עולם, כמו הרבי הרש"ב למשל, שהעיד על עצמו כי עד גיל בר-מצוה כבר הספיק לאמן את גופו להתנהג על פי הכתוב בספר שלחן ערוך. אז נכון, גם אני משתדל לקים כל מה שאני לומד, כך לפחות אני מקבל על עצמי לפני הלמוד, אבל השתדלות לחדוד והצלחה לחדוד. ברגעים מסוימים אני מרגיש שלמרות שכל מה שכתוב הוא אמת לאמתה, נכון ויפה, אבל... אולי זה מתאים לצדיקים בלבד? איפה אני ואיפה הם! מה עם אנשים פשוטים כמוני, שלא הפל 'חלק' אצלם?

ההרגשה הזו היא סוג של דחק – **נדחקתי לפנה**. אני עומד בקצה החדוד ורואה את כלם שתפים בדיון ומקנא... למה אני לא כך? בספר התורה כתובות אותיות שחורות על גבי קלף לבן, אז ברגעים אלו נדמה לי שמישהו דחף אותי אל מחוץ לאותיות, לרווחים הלבנים שביניהן...

כאן מגיע לעורנו רבי שמעון בר יוחאי. "**כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק**", פוסקים חז"ל בגמרא. תורת הסוד שמגלה רבי שמעון נועדה בדיוק למי שחש כך. פנימיות התורה יורדת לעולם בדיוק עבור מי

חדשים בארבע הפסקות בנות עשר דקות? לא פשוט. טיול לצפון, שוק פורים, חידון בהלכות פסח ועוד. אבל עזבו מה שהיה, העקר מבחינתי הוא דוקא מה שעומד לקרות – מסבת סוף השנה וההכנות אליה שפבר בעצומן. לא פלא שקבענו להפגש שוב מיד בסוף הלמודים, אחרי שעורי הבית, כמוכר.

רק שתדעו, שעקר ההכנות למסבה המדוברת מתרחש דוקא מחוץ לתחומי בית הספר, במפגשי אחר הצהריים. אולי זו הסבה לכך שאת האכזבה הגדולה חשתי רק שם. כלם היו שקועים עמק בעניינים. התפקידים בהצגה חלקו כבר מזמן, ולמרות ששמרו גם לי משהו, הוא היה נראה יותר כמו פירס תנחומים שהשחל בצורה מלאכותית רק כדי שארגיש חלק. הכי הציק לי שאת רב הדיחות שרצו באויר לא ממש הבנת. כשבקשתי הסברים התוצאה הייתה גרועה עוד יותר. אף אחד לא אמר לי את זה בצורה ישירה, אבל התחושה שלי הייתה שאני לא ממש שייך למה שקורה פה. אתם יודעים איך זה מרגיש? החמצה. כמו מישהו שפספס את הרפכת. אז יש לי פרטיס ביד, אבל מה אני כבר יכול לעשות אתו?

דפדוק אחרי דאיות

תחושת חסר שיכות כזו עלולה לפגש אותי בכל מיני מצבים בחיים. מתי? לדוגמה: אני פותח ספר הלכה

הזמן המייעד, בר כוכבא נסה את כחו
במרד ברומאים ושתי הדגמאות הללו
הסתיימו לא טוב. בני אפרים נהרגו
בדרה, בר כוכבא כשל במרד, ועמו נפלו
חללים מאות אלפי יהודים.

האם המסקנה מכשלונות אלו היא
שאינן לנסות ולפעל להחשת הגאולה?
בהחלט לא. הרבי מליובאוויטש תובע
מאתנו להיות מהעקשנים שזועקים "עד
מתיו?" ופועלים לאור זעקה זו. האם
אין חשש לפעל כן? יש, אבל כאן מגיע
שוב רבי שמעון. "כדאי הוא רבי שמעון
לסמוך עליו בשעת הדחק". בשעה
שיהודי מרים עיניו לשמים ו'דוחק'
בזעקת "עד מתי", עליו לסמוך ולהשען
בכל כחו על רבי שמעון וממשיכי דרכו.
ומהי הדרה? הפצת פנימיות התורה
חוצה!

שנזכה לסמוך על רבי שמעון ולהפוך
את הדחק לאור של גאולה!

שבת שלום ומברך!

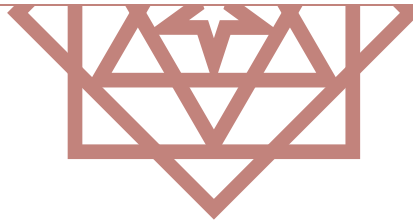
5?

שמרגיש דחוק בפנה, מי שפביכול דברי
התורה הקדושה לא מצליחים לחדר
אליו ולחיות אותו. הבעל שם טוב
הקדוש, מי שהמשיך את גלוי תורתו של
רבי שמעון בדורות שלנו, אמר כי תורת
החסידות נועדה דוקא עבור מי שמצוי
במצב דחוק של 'קטנות המוחין'.

דחוק את פלעה

ויש סוג נוסף של לחוצים. בלנו
רוצים שייבוא כבר משיח. מי לא? אבל
גם כאן, יש לרצות ויש לרצות. יש רצון
רגוע: אני מאמין שמשיח יבוא כבר מתי
שהוא, ובקרוב ממש, אבל אני לא יוצא
מכלי. לעמת זאת, יש מי שלא יכול
להמתין אפילו רגע אחד. משיח חייב כבר
לבוא, וכמו שמשיח עצמו אמר לרבי
יהושע בן לוי: "היום!".

מי שבקיא בהסטוריה של עם ישראל
ודאי יודע שהיו מקרים רבים בהם נסו
יהודים לדחק את הקץ ולעשות מעשים
של ממש במטרה להחיש את הגאולה.
בני אפרים נסו לצאת ממצרים לפני



דרושה הנהגה ארץ-ישראלית! בחוץ לארץ, בכל

שנות הגלות, הדאגה העיקרית של עם ישראל ומנהיגיו היא דאגת-קיום – דאגה לשרידותו הפיזית של העם ונסיון להמשיך בקיום התורה והמצוות מדור לדור מבלי להתדרדר. המנטליות הזו, בה מורגשת ממשות המציאות על כל כובדה ואיומיה, גורמת לכך שהאדם מרגיש גם את מציאותו שלו, למרות כל מאמציו למעט את ישותו, והופכת אותו 'לחוץ' להגן עליה עד כדי חבלה בזולת לשם כך. לעומת זאת, סגולת ארץ ישראל – גם לפני שזוכים לגאולה – היא תנועה מתמדת של שיפור, עליה והתקרבות אל ה'. על העם הנמצא בארץ להתמקד בשינוי מתמיד, הנעשה מתוך תחושה שכל הקיים הינו אין ואפס וחייבים לחתור ליותר. ארץ ישראל, הגבוהה מכל הארצות, דורשת תמיד 'לעשות עליה' ולהתקדם. לשם כך צריך עם ישראל להעמיד מנהיגים המתאפיינים בבטול-עצמי מוחלט, הנותן להם את התוקף הפנימי להתקדם קדימה, ומאפשר להם לעשות זאת בקלות ובנעימות, ללא תחושת איום מכובד המציאות.

לצערנו, דאגת הקיום הגלותי נשארה המוטיב העיקרי בהנהגת העם גם בארץ ישראל. במקום לתפוס את הארץ כמצע הכרחי לצמיחת עם ישראל והגשמת יעודו, היא נתפסת כ"מקלט בטוח". הדבר מתבטא גם בהיפוך יוצרות, בו המנהיגות – החוששת מכובד המציאות והדואגת למעמדה – מפנה "מקל חובלים" כלפי גיבורי העם היושב בציון, בדוגמת המעצרים המנהליים הרווחים לאחרונה, ואילו אל האומות שבחוץ היא מפנה "מקל נעם", מתוך תחושת כניעה והתבטלות.

השיעור הראשון בחוברת השבוע הוא עיון עדכני בדברי חז"ל על בבל וארץ ישראל, לאור מאמר מראשית ימי חסידות חב"ד ותוך שימוש במשל מהפיזיקה המודרנית, הגוזר תובנות אקטואליות ביחס למנהיגות הדרושה לנו היום: מנהיגות תקיפה, קלת-תנועה, המסוגלת לעמוד מול אויבינו בתוקף ולחתור בנעם ובאהבת ישראל לשינוי וצמיחה אמתיים.

מוצש"ק אור לח"י אייר
22:00 אולם הפנסאים
כפר חב"ד

הילולא
דרשב"י

לחידושי דרשב"י

עם הרב יצחק גיבורג שליט"א

עודת נשים | שידור חי

bit.ly/rotel-ge

